

Metodicko-pedagogické centrum Bratislava

Regionálne pracovisko Prešov

Mgr. Mária Miková

PRÍBEHY O VÁS PRE VÁS

2015

OBSAH

Obsah	1
Úvod	2
Ako Alenka ochorela	4
Ako Romanko zostal sám	6
Ako sa Dušan naučil hrať	9
Ferkov hriech	11
Jožkove Vianoce	13
Milkin kabátik	17
Červená Čiapočka	19
O dvoch bratoch	22
Medovníkový domček	24
O neposlušnom Dežkovi	26
O špinavej Ivanke	29
O tancujúcich čižmičkách	31
Rudkov sen	35
Vlk a kozliatka	37
Ako sa Mirko opil	40
Ako chlapci nedodržali slovo	43

ÚVOD

Rómovia sú súčasťou našej spoločnosti, patria do nej. Venovať sa im, zaoberať sa nimi znamená zaoberať sa aj sebou. Medzi prioritné problémy tejto skupiny obyvateľstva patrí aj nedostatočné vzdelanie. Riešenie otázky ich vzdelávania je v súčasnosti považované za jednu z dôležitejších úloh nášho školstva. Škola patrí medzi dôležité socializačné činitele, ktoré formujú osobnosť dieťaťa a oplyvňujú jeho smerovanie. Vstup do školy je v živote šesťročného dieťaťa veľkým medzníkom. Nie každé dieťa je pripravené túto zmenu zvládnuť, deti pochádzajúce z marginalizovaných rómskych komunít poväčšine pochádzajú z málo podnetného sociálneho a kultúrneho prostredia.

Deti zo sociálne znevýhodneného prostredia z marginalizovaných rómskych komunít majú približne rovnaké intelektuálne predpoklady, ako ostatné deti, nemôžu ich však dostatočne rozvinúť, lebo často chýba podpora rodinného prostredia. Mnohí rodičia sú pologramotní, až negramotní, majú ťažkosti s čítaním, písaním, čo sa odráža aj na školskej úspešnosti ich detí. Preto je v školskom prostredí veľmi dôležité rozvíjať osobnosť rómskeho dieťaťa, akceptovať ho, brať ho také, aké je, vcítiť sa do jeho problémov, snažiť sa k nemu priblížiť. Najčastejšie problémy sa prejavujú v jazykovej oblasti a v oblasti kognitívneho i sociálneho vývinu. Práca s touto špecifickou skupinou detí si vyžaduje využívanie zvláštnych prístupov, metód a foriem práce. Jedným z najčastejších ukazovateľov problematického vstupu do základnej školy je oblasť komunikácie. Dieťa nemá osvojený jazyk, v ktorom sa vyučuje. Snahou učiteľov je rozvíjať ich komunikačné schopnosti, vyjadrovacie zručnosti, rozšíriť ich slovnú zásobu a dbať na správnu výslovnosť. Je dôležité stavať na tom, čo ich zaujíma a motivuje. Pravdou je, že motivovať rómske dieťa znamená neustále meniť metódy a formy práce. Osvedčilo sa striedať činnosti určené na cvik krátkodobej pozornosti, dôraz klásť na prirodzenú hravosť a živosť detí. Využíva sa pri tom ich nadanie v hudobnej a pohybovej oblasti.

Príbehy a rozprávky možno považovať za významný motivačný prostriedok v edukačnom procese. Na otázku, či deti rozprávky poznajú, odpovedajú zväčša nie. Preto snahou vyučujúcej bolo priblížiť im klasické rozprávky v ich rodnom jazyku – rómčine. Tak deti ľahšie porozumeli obsahu a nasledoval preklad rozprávky do slovenského jazyka. Prirodzeným pokračovaním implementácie rozprávky do edukačného procesu bol pokus učiteľky – Rómky o vlastnú tvorbu príbehov, rozprávok s témou súčasnosti a prepájania deja s praktickým životom detí v komunitách. Časté spoločné rozhovory cez prestávky a záujem učiteľky o detské prežívanie

reality viedol k otvoreniu sa dušičky malých školákov. To, čo prežívajú deti doma i ako sa správajú v škole, viedlo k napísaniu nových príbehov.

Prezentované príbehysú zo školského prostredia, niektoré súvisia s dodržiavaním životosprávy a hygienických zásad, s režimom dňa, iné reflektujú správanie detí v škole i mimo nej, ktoré sa často vymyká z rámca slušnosti. Ďalšie príbehy sú z domáceho prostredia, približujú ťažkosti, starosti, bolesť, smútok, radosť či nadšenie čistej detskej duše.

Ponúkané ukážky vlastnej tvorby učiteľkyv tejto publikácii sú napísané v autentickom dialekte rómskeho jazyka, príznačného pre región obce Terňa. Ilustrované sú kresbami rómskych žiakov základnej školy. V príbehoch sa nachádzajú aj fantastické prvky, poväčšine dobro víťazí nad zlom a z ich obsahu vyplýva isté ponaučenie, preto nesú v sebe aj znaky rozprávky. Sú napísané a adresované deťom mladšieho školského veku. Ich využitie v edukácii nájde uplatnenie nielen v nultom ročníku, ale vo všeobecnom kontexte aj na primárnom stupni vzdelávania. Ich edukačný potenciálvidíme najmä v možnostiach rozvíjaniazmyslového vnímania a komunikačných schopností, v rozšírení slovnej zásoby a celkového psychosociálneho vývinu detí/žiacov. Počúvanie hovoreného slova v slovenskom i rómskom jazyku považujeme v tejto cieľovej skupine žiakov za významný aspekt výučby čítania. Kladením vhodných otázok možno overiť pochopenie obsahu príbehu, čo vedie k formovaniu myslenia, k vyjadrovaniu myšlienok a tvorbe vlastnému názoru žiakov na dej príbehu.

Veríme, že **Príbehy o vás pre vás**zaujmu všetky deti, a možno niektoré sa v nich i nájdu. Skúsme spoločne nájsť v týchto príbehoch to, čo je dobré, poučné a zaujímavé pre každodenný školský i osobný život.

Autorka

Ako Alenka ochorela

Alenka chodila do tretieho ročníka základnej školy. Deti nemali vo svojej dedine školu, preto cestovali autobusom do druhej dediny. Každé ráno Alenku zobúdzať slniečko, ktoré keď vychádzalo, svietilo rovno do jej tváre. Alenka rýchlo vyskočila z postele, poumývala sa obliekla. Neraňajkovala, lebo sa jej nepáčilo jesť to, čo doma mali. Mamka jej dávala každý deň peniaze, aby si niečo kúpila. Teta predavačka už Alenku poznala, vedela, čo bude pýtať. Kúpila čipsy, čokolády, kolu a cukríky. Keď prišla do triedy, hneď si rozbalila balík s čipsami. Ostatné deti z jej triedy si nosili chlieb, rožky, koláče a jablčko či banán, ale Alenka chlieb nechcela ani len vidieť. Keď išla zo školy domov, zasa si nakúpila sladkosti. Mamka ju doma čakala s teplým obedom. Alenka len nosom pokrútila a išla vonku s deťmi. Takto to robievala každý deň.

Prišli prázdniny. Deti sa tešili, že sa budú kúpať v neďalekom jazierku. Aj Alenka sa chystala, že tam pôjde. Simonka, jej kamarátka sa tešila, že sa vyčľapkajú. Prišli k vode, rozprestrel si deky a vyzliekli sa. Rýchlo vošli do vody, skákali a šantili. Alenka zrazu zoslabla. Nohy a ruky ju prestali poslúchať. Pred očami videla kruhy. Simonka si všimla, že Alenka zbledla. Podišla k nej bližšie, ale v tom Alenka klesla pod vodu. Keďže pri vode boli aj chlapci, pomohli a vytiahli ju z vody. Alenka bola bledá ako stena a ležala ako mŕtva. Ktosi utekal pre jej mamku. Mamka k nej rýchlo utekala, veľmi plakala, zavolala lekára. Doktor ju vyšetřil a povedal, že musí ísť do nemocnice. Alenka bola taká slabá, že nevládala stáť ani na nohách. Celú cestu ju niesol na rukách otecko. Dievča plakalo, lebo nechcelo ísť do nemocnice. Lekári si podávali kľučku na ich dverách. V nemocničnej izbe ležala s Alenkou Evička. Bolelo ju brucho a zvracala. Dievčatá sa skamarátili, začali sa rozprávať a Alenka prestala plakať. Evičke porozprávala, že keď klesla pod vodu, videla tam vodníka, ktorý jej hrozil rukou a povedal jej, že sa musí polepšiť. Alenka tušila, prečo jej to povedal. Prišiel lekár a oznámil, že dostane injekciu a tabletky, že jej bude lepšie. Ešte dodal, že ak nebude jesť varenú stravu, bude jej musieť operovať žalúdok. Alenka sa veľmi zľakla. Od toho dňa už jedla polievky, zemiaky, mäsko a iné varené jedlá od mamičky. V nemocnici pobudla týždeň, potom sa vrátila domov. Operácia sa nekonala, lebo Alenke sa polepšilo. Odvtedy vždy, keď jedla niečo sladké, mala však pred očami vodného mužíka, ktorý jej hrozil rukou.

A Vy, milé deti, nejedzte priveľa sladkostí, aby sa vám neprihodilo to, čo Alenke. Doprajte si sladkosti len s mierou, aby ste boli zdraví a rástli na radosť svojich rodičov.

Sar e Alenka nasvali'a

E Alenka phirlas andre trito klasa fundamentalno sik'ardži. Le čhaven nahas andre peskero gav sik'ardži ta mušinde te phirel le autobusiha andre aver gav. Sako džives la Alenka uštavlas o khamoro a sar avlas avri, pečarlas la Alenkake pro muj. E Alenka ušči'a palo hadžos, mordža pes the urdža. Tosara nič nacha'a, bo pes lake nadičholas lačo koda chaben so len has khere. E daj la delas sako džive love, kaj peske tecinel vareso techal. Kodi gori so bikenavlas imar džanelas so e Alenka cinela. Cinavlerlas čipsy, čukolady, kola the cukri. Sar avlas andre klasa lelas avri o gonoro le čipsenca. Aver čhave andale klasa hordinenas peske maro, šingi, bokela the phabori abo bananos, ale e Alenka pro maro nakamelas ani tedikhel. Sar džalas khere andale sik'ardži pale peske cinelas gulipena a chalas len. E daj la khere užarlas le tate diloha. E Alenka ča ale nakheha pokrucinlas a džalas avri le čhavenca. Avka kerlas sako džives. Av'a o nilaj a niko naphirlas andre sik'ardži. O čhave radisa'olas kaj pes džana tenandžarel andro pañori. The e Alenka kam'a tedžal. E Simonka radisa'olas hoj pes poč'apkinena andro pani. Avle ko pañi, thode pre phuv o deki čhide tele o gada. Sigo gele andro pani a chučkerenas a kenas cho'i. La Alenkake av'a namište. O vasta the o pindre la preačhile tešunen. Anglo jakha kerde pes lake kereky.e simonka dihel hoj e Alenka vyparni'a. Sar džalas ke late pe'a telo pañi. Has odoj o muršora tašigitinde lake, vycirdle la andalo pañi. E Alenka has parni sar fala a paš'olas sar muli. Vareko denaš'a vaš laker daj. E daj sigo denašelas, rovlas a vičhindža ke late le doktoris. O doktoris la obdikh'a a phendža, že mušinel tedžal andre špita'a. E Alenka igen oslabisa'i'a. a našči terdžolas ani pro pindre. Calo drom la lidžalas o dat pro vasta. E čhajori igen rovlas a nakam'a tedžal andre špita'a. O doktora peske podenas e klučka pro vudar.

Ilustrácia Ako Alenka ochorela

E Evička pašfolas la Alenkaha pre cimra. O čhajora has kamaratki a chudle peha tevakerele a E Alenka preachiľa terovel. Phendža la Evičkake že sar peľa telo paňi dikhľa le paňale meršores a ov lake hrožindža le vasteha a phendža hoj oj mušinel tel feder. E Alenka džanelas soske lake koda phendža. Avľa pale o doktoris a phendža hoj la dela inekcija the kulky ta ela lake feder. Mek lake phendža hoj sar nachala tado chaben ta lake mušinena terozčhinel e džombra. Kole dživesestar chalas zumina,bandurki,masoro, a savore tade chabena. Andre špitaľa mek has jek kurko a avľa khere. Ani nakampelas nič tečhingerel bo la Alenkake has mištes. Sar chalas dareso gulo, anglo jakha lake has koda paňeskero muršoro sar lake hrožinel. **Čhavale machan ajci gulipena, hoj tena doperen sar e Alenka. Chan savoro hoj te aven saste a tebaron. Chan the gulipena ale la miraha.**

Ako Romanko zostal sám

Romanko sedí pod stenou a veľmi plače. Plače tak ľútostivo, že až prišli ženy pozrieť, čo sa tam stalo. Jeho stará babka zomrela. Má prečo plakať, veď ho od malička vychovala. Mal iba dva mesiace, keď ho matka opustila. Nechala ho babke na krku. Za dvanásť rokov ho neprišla ani raz pozrieť. Nikto nevie, čo je s ňou, kde žije. Babke sa veľmi trápila, že vychovala takú dcéru. Srdce ju bolelo, od žiaľu sa jej roztrhlo. Čo si teraz Roman len počne? Nemá peniaze, aby babku pochoval. Žili veľmi biedne, a peniaze si neodkladali, nemali z čoho. Dobrí Rómovia mu nosili peniaze. Každý toľko, koľko len mohol. Roman napokon babku pochovalna tretí deň. Na pohreb prišlo veľa Rómov. Ale Roman plakať neprestal. Čo len bude robiť na tomto svete sám? Nevie si ani jedlo pripraviť. Zostal tu sám ako prst. Nemá s kým slovka prehovoriť. Prišlo mu na um, čo raz babka povedala, že keď zomrie, aby našiel svoju matku. Nikdy ju nevidel, nevie ako vyzerá. Nevedel ani, kde ju má hľadať. Smutný sa uložil spať. Ako keby stále počul, ako mu babka hovorí: „Choď hľadať svoju mamu.“ Ráno sa Roman zobudil, ukrojil si chleba na cestu a šiel, no kam, to nevedel. V každej dedine sa vypytoval, či nepoznajú jeho mamu. Babka mu rozprávala, že jeho mama má krásne čierne a dlhé kučeravé vlasy. Išiel už veľa dní a žil z toho, čo mu Rómovia dali jesť. Už ho tak boleli nohy, že si od únavy sadol pod strom. Okolo išla stará žena. Pýtala sa ho, odkiaľ je a koho hľadá. Roman smutne povedal, že babka mu zomrela a teraz hľadá svoju mamu, ktorá má dlhé a kučeravé vlasy. Múdra žena poznala jeho mamu, zaviedla ho k nej. Roman jej všetko vyrozprával. Mama ho ticho počúvala. Veľmi plakala za svojou mamou. Bola vydatá a mala päť detí. Jej manžel prepil všetky peniaze, nemá s deťmi čo jesť. Rada by Romanka prijala, ale jej manžel ho tam nechce ani vidieť. Vrátil sa teda Roman späť do babkinho

domu. Už sa mu za ňou veľmi cnelo. Ako im bolo spolu dobre! Žili v biede, no boli šťastní. Babka by mu dala to posledné, čo mala. Už len si dá rady. Veď babka ho dobre vychovala. Deti sa tešili, že sa Roman vrátil, mali ho veľmi rady. Išiel si ľahnúť. Snivalo sa mu, že babka bola v nebi. Chytila ho za ruku a nechcela ho pustiť. Roman plakal, nechcel k nej ísť, lebo ona chcela, aby tam zostal s ňou. Na druhý deň ktosi zaklopal na dvere. Bol to pán, ktorému babka kedysi pomáhala na poli. Dozvedel sa, že babka mala vnuka, preto ho vyhľadal. Tento človek mal babku veľmi rád. Roman sa potešil, lebo pán mu chcel pomôcť. Sám nemal deti a Roman sa mu zapáčil. Bol to poslušný, čistotný a dobrý chlapec. Aj jeho žena si ho hneď obľúbila. Romanko sa už necítil taký sám a opustený. Pán a pani sa k nemu veľmi pekne správali. Chodil do školy, ale stretával sa i naďalej s rómskymi deťmi. Bol veľmi pracovitý, pomáhal pánovi i panej pri prácach na poli. Potom sa stal murárom a pomáhal všetkým Rómom stavať domy.

Milé deti, vy máte otca i mamu, a predsa sa niekedy cítite samé, tak ako Romanko. Ďakujte však Bohu, že ich máte a že sa o vás starajú. Niekedy by ste možno chceli iných rodičov. Aby boli bohatí, múdri, a takí, ktorí by vám dali všetko, po čom tak veľmi túžite – počítače, mobily, tablety... Verte, že aj keby ste mali tieto veci, neboli by ste spokojní a niečo by vám chýbalo. Aj keby ste nemali nič, vždy máte pri sebe otca a mamku, ktorí vás majú radi. Sú chudobní, ale bohatí na lásku. A tej majú iste veľa.

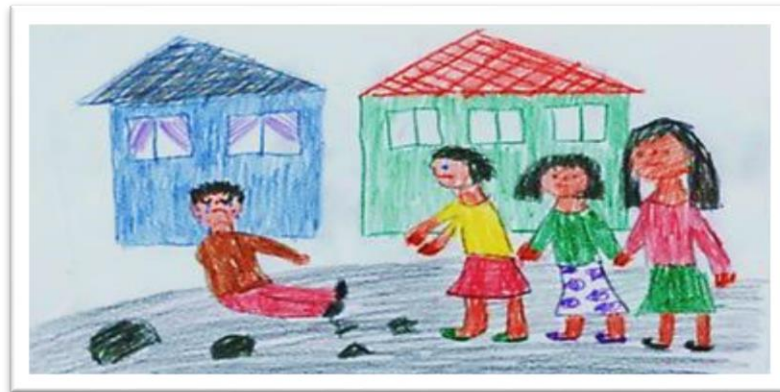
Sar o Romankus ačhiľa korkoro

O Romankus bešel tele fala a igen rovel. Avka rovel hoj savore romnija avle tedikhel soda pes odoj ačhiľa. Leskeri phuri daj muľa. Hin les soske terovel, bo joj les cikne varbatar vyľikerdža. Has leske ča duj čhon sar les e daj mukľa. Mukľa les la babake pre men. Vašo dešuduj berš les ani jekhvar naavľa tedikhel. La babake has igen pharo hoj vyľilerdža kajsa čha. O jilo la dukhalas a la žaľatar lake čhindžiľa. So akana o Romankus kerla? Nane les love, kaj teparunel la baba. Čores dživenas, nahas len sostar, nahas love. O lače Roma ande leske love. Sako ajci, keci les has. O Roman pro trito džives la baba parundža. Pro pohrebos avľe but Roma. Ale palis pale rovel. So ča kerla pre ada svetos korkoro? Nadžanel nič tetavel. Ačhiľa adaj korkoro sar koda angušť. Nane les kaha lavoro teprevakerel. Avľa leske pre godži, hoj e babe phendža hoj sar merla, hoj terodel peskera da. Nadikhľa la a nadžanel sar vydičhol. Nadžanel kaj la kamel terodel. Andre kodi žaľa geľa tesovel. Sat keby fut šunlas la babakere lava: „Dža terodel peskera da!“ Tosara o Roman uščiľa, iľa peske maro pro drom a geľa, ale nadžanelas kaj džal. Andre sako gav phučelas či naprindžaren leskera da. E babe vakerlas hoj leskera da hin šukar kale,

bare, krucaca bala. Džalas imar but dživesa a dživlas kolestar so les o Roma denas techal. Avka les dukhanas o pindre hoj pašlifa telo stromos. Pašal leste džalas phuri romni. Phučla kaj džal a kas rodel? O Roman la žalaħa phendža hoj e babe muħa a akana rodel la da a hin la bare krucaca bala. Kodi godžaver romni prindžarlas leskera da a ligendža les ke late. O Romankus lake savoro phendža. E daj les šunelas. Oj igen rovlas pal peskeri laħi phuri dajori. Has la rom the panč ċhavore. Lakero rom preprijelas savore love a nane la so techal le ċhavenca. Kamħa teħel le Romankus ale lakero rom les ani pro jakħa nakamel tedikħel! O Roman avħa pale andre la babakero kħer. Imar pes leske the pale baba unisaħolas. Sar ċa lenge has mište. Nahas len but love ale mište has. E baba leske diħahas koda ostatħo so la has. Imar ċa peske daresar dela rada. Sem e baba les mište vilikerdža. O ċhave sa radisaħonas hoj o Romankus avħa pale, bo rado les dikħenas. Geħa peske tepašħol. Džalas leske suno,hoj e baba has andro nebos.

Ilustrácia Ako Romanko zostal sám

Chudħa les vasrestar a nakamħa les temukel. O Roman rovlas a nakamħa ke late tedžal, bo oj kamħa hoj odoj teaħel. Pre aver džives vareko pro vudar durkinel. Oda has o raj so e baba leske pre maħa šigitinlas. Phende leske hoj la babaha dživlas la ċħakero ċhavoro. Koda manuš rado la baba dikħelas. O Romankus rado hoj leske kamel tešigitinel. Le rajes nahas ċhave a o Roman pes leske diħolas laħo. Ov šunlas a džanlas žužipena a has laħo. The e romni les rado dikħelas. O Romankus imar nahas korkoro. O raj he e rani leħa šukares dživnas. Phirlas andre sikħardži le romane ċhavenca bo rado le dikħelas. Ov rado kerlas butħi a šigitinlas le rajeske he la raħake pre maħa. Palħs aħiħa muħariske, šigitinlas le Romenge o kħera tekerel. **ċħavale tumen hin dat the daj the avka san darekana korkore, sar o Romankus. Palikeren le Devleske hoj hine a hoj keren pašal tumende. Darekana by kamħanas avre dajen the daden. Hoj teħen barvale, godžaver a kajse, kaj tumenge tecinen so kamen počitaħa, telħefony, tablety... Keby tumen sa helas, the avka naavenas spokojna, dareso tumenga ċħybaħinla. Te tumen naelas niħ, o dat the e daj paš tumende a rado tumen dikħen. ċħore hine ale barvale pro kamiben, kamiben len hin but.**

Ako sa Dušan naučil hrať

Dušan bol malý chlapec. Každé ráno po ceste do školy si vyspevoval. Keby tak vedel aj hrať! Všetci bratia vedia hrať na husle, basu, klarinet, na klávesy. Páčilo by sa mu hrať na gitare. Jeho ujo hrá veľmi dobre. Vie hrať na husle, na gitaru, na klarinet aj na base. Skúsi ho pekne porosiť, či ho nenaučí. Bratia by ho okríkli. Išiel teda k ujovi, no nebol doma. Teta povedala, že ho môže u nich počať. Kým čakal, hral sa so sesternicou Zuzkou. Bola ešte maličká, mala len päť rokov. Dušan jej navrhol, aby pozerali rozprávku o Maši. Ujo sa vrátil, bol veľmi hladný. Len čo sa najedol, Dušanko ho poprosil, aby ho naučil hrať na gitaru. Ujo mal gitary zavesené na stene. Bolo ich šesť. Vybral najmenšiu, lebo tá asi ola určená pre deti. Ukázal mu, ako má nástroj držať a začal ho učiť akordy. Dušan pozorne počúval a skúšal robiť to, čo ujo kázal. Bolo to dosť ťažké. Veľmi ho boleli prsty. Aby cvičil aj doma, ujo mu malú gitaru daroval.

Na druhý deň Dušan k ujovi neprišiel. Prsty ho tak boleli, že hrať vôbec nemohol. Prešiel týždeň. Ujo Dušana vyčkával, chcel ho učiť hrať. No ten zistil, že je to veľmi ťažké. V noci, v spánku, sa mu snívalo, že gitara sama skákala. Tak sa na posteli hádzal, že mu až spadla zo steny na hlavu. Dušan teda gitaru vrátil ujovi. Povedal, že už nechce hrať na gitaru, ale na klarinet. Aj to sa mu však zdalo veľmi ťažké, a tak sa ani na klarinet hrať nenaučil. Ako to, že iní chlapani vedia hrať a on nie? Ujo mu odpovedal, že nemá výdrž. Vraj čím dlhšie bude skúšať, tým skôr sa to naučí. Mama povedala, že muzikanti zarábajú veľké peniaze. Dušan to preto ešte raz skúsil. Odrazu mu hranie celkom dobre išlo. Keď prišiel domov, cvičil a cvičil. To naozaj Dušanko hrá? Čudovali sa otec, mama i jeho bratia. Kedy sa to naučil? Jeho bratia sa rozhodli, že ho vezmú so sebou hrať na krstiny. Dušan sa trošku aj bál, že zahrá zle a urobí bratom hanbu. V noci sa mu snívalo, že sa mu potrhali všetky struny a všetci sa veľmi smiali. Ráno už nikam nechcel ísť. Ale keď chce zarobiť peniaze, bude musieť hrať. Snažil sa pozorne preberať struny malými prstami. Bratia ho pochválili. Dali mu aj peniaze. Dušanko sa veľmi tešil. Kúpil si nové botasky. Boli pekné, modré, značkové „najky“. Ako dobre, že sa naučil hrať, zase si niečo kúpi, a nemusí pýtať od mamy. Otec a mama sa tešili, že aj Dušanko je malý muzikant.

Milé deti, všetko sa dá naučiť, len musíte chcieť! Treba veľa síl a trpezlivosti, a všetko zvládnete. Aj keď sa Vám nedarí, pozbierajte všetky sily a dokážete všetko, čo chcete.

Sar O Dušan sik'l'ila tebašavel

Dušan has ciknoro čavoro. Sako tosara sar džalas andre sik'l'ardži palo drom peske gi'avlas! Savore phrala džanen tebašavel pre lavuta, pre gitara, pre klaneta, pre bugova, pro klavesy. Kam'lahas tedžanel tebašavel pre gitata. O bačis mištes bašavel. Džanel pre lavuta, pre gitara, pre klaneta the pre bugova. Ta džala les temangel hoj les tesikavel. O phrala by pre leste vičhinenas. Ta ge'la ko bačis, ale nahas khere. E nena phendža hoj teuzarel pre leste. Poken' užarlas ta pes bavinlas la sričnona pheñaha la Zuzkaha. Oj mek has cikñori, has lake ča panč berš. Ta dikhenas pre paramisi pale Maša. Sar av'la o bačis ta has igen bokhalo. Sar imar cha'la phendža leske o Dušan hoj ov av'la, kaj les tesikavel tebašavel. Ko bačis has o gitari figimen pre fala. Has les šov gitary. Il'a kodi nek cikneder, boda has predalo čhave. Sikadža leske sar pes l'ikerel e gitaraa chud'la les tesikavel o hangy. O Dušan šunlas a kerlas koda so phenel o bačis. Oda has igen phares. Igen les dukhanas o angušča. Diña leske khere e gitara hoj tebašavel. Pre aver džive naav'la ko bačis bo kavka les dukhanas o angušča hoj našči pale bašavlas. Pregela jek kurko. O bačis užarlas le Dušan. O Dušan naav'la hoj phares tesik'ol tebašavel. Rači sar sovlas džalas leske suno, hoj e gitata korkori chučkerlas. Avka pes čhivkerlas pro hadžos, hoj pe'la e gitara pale fala leske pro šero. O Dušan visardža e gitara a phendža le bačiske hoj kamel tebašavel pre klaneta. Oda has tiš phares a nasik'l'ila. Sar oda hoj aver muršora sik'on tebašavel ča ov na? O bačis phendže hoj oda mušinel tevylikerel. Sar buter bašavla ta sik'ola. E daj phendža hoj o lavutara zakeren bare love.

Ilustrácia Ako sa Dušan naučil hrať

O Dušan pale probalindža. Imar leske mište džalas. Avľa khere a bašavlas a bašavlas. Oda čačas o Dušankus bašavel? Čudalīnenas pes e daj, o dat the o phrala. Oda kana siklīfa? Sar leskere phrala šunde sar leske mište džal, ile les peha tebašavel pro boňa. O Dušan igen daralas hoj le phralenge kerla lač. Rači leske džalas suno hoj čhindžile leske savore hury pre gitara a savore lestar igen asanas. Tosara imar nakamľa tedžal. Ale te kamel love, ta mušinla tebašavel. Ta le ciknorenca anguščenca polokes prekidelas o hury. O phrala les ašarenas. Dine les the lovore. O Dušankus igen radisaľolas. Cindža neve botasky. Igen šukarore has belava a najky. Sar mištes, hoj džanel tebašavel, pale peske vareso cinela a namangela la datar love. O dat the e daj has barikane hoj the o cikno hino lavutaris. **Čhavale, savoro pes del tesik'ol, ča kempel tekamel! Kempel but zor a tecerpinel a savoro džala. Darekana nadžanen dareso tekerel. Ča pokiden savori zor, so mek tumen hin, a kerena koda so kamena. Kempel ča jek – tekamel!**

Ferkov hriech

Na stole v triede boli rozsypané drobné peniaze. Deti ich doniesli na mlieko, ktoré pravidelne dostávali každý piatok. Aby ich nestratili, dali ich na stôl. Celý deň peniaze ležali na stole, ako vždy. Ferko dnes nemá peniaze na autobus. Už ráno nemal. Ako teraz pôjde domov? Nechce sa mu ísť samému domov peši. Nie je taký múdry, aby niečo vymyslel. Opýtal sa Helenky, či nemá peniaze. Nemala. Potom Milanka, Jožka, ale nik nemal peniaze navyše. Peniaze ležia na stole. Keď pôjdu deti na toaletu, zoberie si, nik nebude vedieť, že to vzal práve on. Čakal, kedy už zazvoní. Všetci sa tlačili von z triedy. Ferko rýchlo uchmatol tri mince. Nikto v triede nebol a nevidel ho.

Žiaci mali poslednú hodinu. Pani učiteľka povedala, aby poupratovali pod lavicami, pozbierali papiere a vyložili stoličky hore. Potom si prišli pre peniaze zo stola, ktoré tam ráno položili. Všetci, len Margitka peniaze nemala. Ráno ich tam predsa dala. Začala plakať, lebo mamka dávala mlieko malej sestričke. Pani učiteľka sa detí pýtala, kto peniaze vzal. Nikto sa nechcel priznať. Ferko tvrdil, že on peniaze veru nezobral, a ani nikoho nevidel. Pani učiteľka dala Margitke vlastné peniaze, aby si mohla mlieko kúpiť. Potom u detí zisťovala, kto bol počas prestávky v ich triede. Ktosi povedal, že tam zostal iba Ferko. No on označil Peťa. Peťo si spomenul, že keď išiel z triedy ako posledný, Ferko tam ešte zostal. Tenukázal peniaze, ktoré mal nacistovné. Helenka si však spomenula, že ráno od nej pýtal peniaze, lebo na autobus nemal. Ferko sa veľmi začervenal. Aj Jožko a Milanko potvrdili, že peniaze pýtal aj od nich.

Ferko sa aj napriek tomu nepriznal. Veľmi sa hanbil, ale pešo domov nepôjde. Mama mu peniaze nedala, Ferko si ich zabudol ráno vypýtať.

Nasledujúce ráno neprišiel do školy, lebo sa hanbil. V sne mu Boh povedal, že to, čo urobil, je veľký hriech. Peniaze, ktoré zobral, musí dievčatku vrátiť. Na druhý deň vrátil pani učiteľke peniaze, Margitke sa ospravedlnil a dal jej čokoládu.

Možno aj vy máte takého Ferka v triede. Nielen peniaze, ale nič, čo nie je vaše, si nemožno vziať ani nechať. Ak aj niekedy niečo nemáte, a chcete to, radšej pekne poproste. Povedzte radšej pravdu, neklamte. Nikdy si nič neberte sami bez dovolenia iných. Lebo to je hriech.

Le Ferkuskero binos

Pro skamind has rozčhide churde love. O čhave peske len ande pro thut, bo phirel sako paraščovin. Hoj o love tenanašaven, ta thode len pro skamind. Calo džives paš'onas pro skamind sar furt. Le Ferkus nane adadžives love pro altobusis. Imar tosara les nahas. Sar akana džala khere? Ov khere nadžal korkoro! Nane kajso godžaver hoj dareso teviduminel. Phuč'la la He'enkatar čí la nana love. Ale nahas la. Pa'lis le Milankustar the le Jožkustar ale nahas nikas. Pro skamind hin love. Sar džala o čhave andro budaris ta lela peske a niko les nadikhela. Užarlas kana brinkinla. Sar zabrinkindža, savore denašenas avri. O Ferkus sigo il'a trin love. Niko nahas andre klasa ta, niko les nadikh'la. Le čhaven sas ostatňo ora. E sik'ardži phendža kaj tepratinen telo skaminda, tekiden o papira a tethoven o stolki upre. Gele telel peske o love palo skamind so thode tosara. Savore ile ča la Margitka love nahas. Se tosara len odoj thodža. Chud'la terovel bo e daj koda trhut del la cikňa pheňora. E sik'ardži phuč'la ko o love il'a? Niko pes napridžan'la. O Ferkus phendža hoj ov nai'la a nadikh'la ko il'a. E sik'ardži diňa la Margitka love pro thut. Pa'lis phučelas le čhavendar či nahas dareko andre lengeri klasa. Vareko phendža hoj o Ferkus ačhi'la andre klasa. O Ferkus phendža pro Pe'us. Le Pe'uske av'la pre godži, hoj sar džalas avri o Ferkus mek odoj ačhi'la. Sikadža o love hoj les hin ča pro altobusis. La He'enkake av'la pre godži hoj tosara latar mangelas love pro altobusis, bo les nahas o Ferkus igen z'ol'i'la. O Jožkus the o Milanku phende hoj the lendar mangelas love. O Ferkus pes pale napridžan'la. Igen pes pa'lis ladžalas, ale pro pindre khere nadžala. E daj les nadiňa love. O Ferkus len latar bisterdža temangel. Tosara naav'la andre sik'ardži bo pes igen ladžalas. Rači leske džalas suno hoj o Devloro leske phendža hoj koda so kerdža oda baro binos. Hoj o love so il'a ta mušinel la

čhajorake tevisarel. Pre aver džives visardža la skl'ardžake o love a la Margitka mang'la, kaj leske teodmukel. A diňa la čukolada. **Može the tumen hin ajsó Ferkus andre klasa. Na ča o love ale nič, so nane tumaro nakampel peske temukel. Te tumen vareso kamen a nane tumen, ta mangel. Te hin le čhaven koda so kamen, dena tumen. Phenen čačipen a machochaven. Mačalaven nič so nane tumaro. Boda imar hin binos.**

Ilustrácia Ferkov hriech

Jožkove Vianoce

Prišla zima. Vonku je už snehu po kolená. Jožko sa teší, že napadlo veľa snehu, môže sa v snehu hrať. Zrazu počuje, že niekto na neho volá. Je to Peťo, čo s ním chodí do triedy. "Pod von! Urobíme si zo snehu bosorku a dáme jej do ruky metlu," povedal Peťo. Jožko šiel obliecť kabát a už aj idú. Ako tak tvarujú bosorku zo snehu, jeden druhému sa sťažujú. Peťo rozpráva Jožkovi, že doma sa už nedá vydržať. Otec, nič len pije pálenku, a to hnusné víno, a mamka sa s ním potom háda, že nemá peniaze na jedlo, lebo oco všetky prepije, a potom nemajú čo jesť. Jožko najprv počúva, potom hovorí, že u nich to nie je o nič lepšie. Jeho otecko je chorý, len leží na posteli, a mamka chodí od domu do domu a len pletkuje. Nič nerobí, ani neuvarí, zjesť niet čo.

Ešte šťastie, že majú dobrú babku, tá mu dá najesť, lebo doma by asi umrel od hladu. Ako sa tak rozprávajú, hádžu sneh na kopu, zisťujú, že pomaly dokončujú bosorku. Urobili ju veľmi dobre. Je veľmi škaredá, má na hlave šatku, velikánsky nos, v ruke drží metlu tak, ako keby ňou chcela niekoho udrieť. Deti, čo tam pobehujú, hovoria, že je ako naozajstná. Keď sa vynadivali na bosorku, povedali si: „Veď idú Vianoce. Možno sa mamky prestanú hádať s ockami a pripravia nám pekné Vianoce, aké majú všetky deti. Možno že aj autíčka, po ktorých tak túžime, Ježiško prinesie.“ Potom sa vrátili do svojich domovov, lebo už zavládla tma, zmrzli a vyhladli. Keď Jožko vošiel do domu, opýtal sa mamičky, či mu na Vianoce kúpi autíčko. Mamka sa rozplakala, že nemajú peniaze, podporu ešte nedostali, ani na jedlo nemajú. Tak si Jožko ľahol do postele, lebo mu bola zima a ani nebolo čo zjesť. Zaspal hladný. Všetci, čo boli v dome, si ľahli a pospali. Jožkovi sa sníval taký sen, že stál pri vode. Voda bola hlboká a mútna. Na zemi za vodou na druhej strane boli rozsypané koláče. Veľa koláčov – s tvarohom, lekvárom, jablkami, makom. Jožkovi sa tých koláčov zachcelo, no nič nemohol urobiť, lebo cez rieku nevedel prejsť. Keď sa zobudil, bol taký mokrý, ako keby j cez tú rieku naozaj prešiel. Začal sa modliť. Veď aj babka sa modlí, a Boh ju neopúšťa. “Bože, ja ťa veľmi prosím, aby sme na Vianoce mali keď nie koláče, tak aspoň chlieb. Nedovoľ, aby sme pomreli hladom! Daj, aby otec vyzdravel a mamka zohnala peniaze alebo aspoň nejaké jedlo.“ Prišiel dlho očakávaný deň – Vilija. Vonku nebolo ani jedno dieťa. Všetky pomáhali mamičkám chystať večeru, chlieb, koláče. Iba u nich mamka nič nerobila, len plakala a plakala. Jožko sa jej spýtal: „Mami, my dnes nepečieme chlieb a koláče?“ Mamka sa rozplakala ešte viac. „Jožko môj, nič nebudeme jesť, lebo nemáme peniaze.“ Jožkovi bolo mamičky veľmi ľúto. Povedal jej: „Mamka neplač, veď keď dostaneme peniaze, tak sa najeme!“ Cez okná bolo vidieť, ako deti obdivujú horiace sviečky na stromčeku, ako sa ligocú cukríky na stromčeku. Ujko, ockov brat, hrá na husliach a deti si spievajú. Iba u nich každý sedí a rozmýšľa. Každý čaká na zázrak. Ako tak sedia, ktosi im zaklopal na dvere. Jožko sa rýchlo postavil a šiel otvoriť. Bola to babka, prišla k nim z druhej dediny. Býva sama, prišla a priniesla veľký batoh na chrbte. Jožko sa jej opýtal: „Čo nám nesieš, babka?“ „Dieťa moje, chlieb, koláče, cukríky i mäsko, lebo nemáte peniaze.“ Keď babka sadla za stôl a začala z batoha vykladať jedlo, Jožkovi dobre že oči nevypadli z jamôk. Babka doniesla presne tie koláče, o ktorých sa mu snívalo. Povedal: „Boh ma vypočul, preto babka doniesla tie dobré koláče.“ Jožko babke poďakoval. To boli najkrajšie Vianoce v Jožkovom živote. Koláče boli najlepšie na celom svete. Viac už také nejedli, lebo babka o rok zomrela.

Deti, nemusíme mať autíčka, oblečenie, bábiky, len aby bolo čo jesť, aby sme sa mali radi, a aby sme boli všetci spolu, celá rodina.

Le Jožkuskeri karačoňa

Avla jevend. Avri imar hin jiv dži telo khoča. O Jožkus radisa'ol, hoj del but jiv, choča pes avri andro jiv bavinena. Ča šunel, hoj avri pre leste vareko vičhinel. Denašel a dikhel, hoj oda o Peŕus, so leha phirel ande sik'ardži. „Av avri! Keraha le jivestar bosorka, a thovaha lake andro vasta e šuladži.“ Phendža o Peŕus. O Jožkus ge'la teurel o gerekos a imar džan. Sar avka keren la bosorka le jivesrar ta peske so dudžene vakeren. O Peŕus vakerele le Jožkuske, hoj khere pes imar nadel tevilikerel. O dat nič, ča furt palenka pijel, the kodi džungali mol a e daj pes leha vesekedinel, hoj la nane love pro chaben, bo sa prepijel, a nane len so techal. O Jožkus ča šunel a phenel, hoj ke lende nane feder. O dat nasvalo, pašlol andro hadžos, a e dajphirel kher kherestar a ča l'armi kerel. Nič natavel a nane len so techal. Mek mište hoj les hin lači baba, so les del techa, bo by merlas bokhatar sar avel khere. Sar avka vakeren čhivkeren o jiv pre kopa, imar polokes dokeren la bosorka, a šukares la kerde. Kerde la avka, hoj hini džungali, hin la pro šero khosno, baro nak, a e šuladži likerel andro vast, sar tebi kamelas varekas temarel. O čhave so hine avri phende hoj hini sar čačuni. Mek peske podikhle pre bosorka a phende peske: „Se akana avel e karačoňa. Ta ko džanel, može pes o daja preačhena tevesekedinel le dadenca, a kerna amenge šukar karačoňa, sar hin savoren čhaven. Može amenge the kole motorica so avka kamas o Ježiškus anela.“ Palis gele andro kher, bo imar has igen šišitno, igen fadžinde a has thebokhale. Sar o Jožkus avla andro kher, phučla pes la datar či leske cinela motoricis. E daj chudla terovel, hoj la nane love, bo mek nachudle, ta ani techal len nahela so. O Jožkus pašli'la imar tesovel bo nahas so techal a has les igen šil. Zasuča bokhalo. Savore so has andro kher pašlile tesovel. Le Jožkuske džalas ajso suno, hoj terdžolas pašo pani. O pani has baro a mutno. Pre aver sera pre phuv has rozčhide bokela. Bud bokela ciraleha, lekvariha, phabenca, makoha. Le Jožkuske pes igen kole bokela kamenas techal. Nisar pes pre aver sera našči dochudela. Uščila a has ajso cindo sar teby predal koda paŕi čačes prege'ahas. Chudla pes temod'inel. Se the e phuri daj pes modlinel a o Devloro la naomukel. „Devla me tut mangav hoj amen pre karačoňa tehel, tena bokela, ta choča maro. Madomuk Devla hoj temeras bokhatar. De hoj o dat tena el nasvalo, a e daj teanel varekathar love, abo chaben.“ Avla imar koda džives, so sako avka užarlas e Vilija. Avri nahas ani jek čhavoro. Savore čhave le dajenge šigitinas tetavel, tepekel o maro, the o bokela. Ča ke lende e daj nakerelas nič, ča rovlas a rovlas. O Jožkus latar phučla: „Mamo amen adažive napekaha maro, the bokela? Edaj chudla mek buter terovel a phendža Jožku miro nič adadžive nachaha, bo amen nane love.“ Le Jožkuske has igen pharo hoj e daj rovel ta phendža lake: „Mamo, marov, se sar chudaha o love ta chaha. Predalo blaky dičholas, sar o čhave dikhen, sar šukares labon

o momeľa the sar bliščinen o cukri pro jezulankos. Sar avka bešen vrekno lenge durkinel pro vudar. O Jožus denašel tephuterel o vudar a dihheh hoj oda e phuri daj. Oj bešel pre aver gav korkori hini a anel pro dumo zajda. „So amenge andžal?“ „Mro čhavoro maro, cukri, bolkeľa, masoro, bo nane tumem love.“ Sar e baba bešľa palo skamind le Jožkuske mište o jakha navipele. E baba andale zajda vithodža ajse bokelňa sar leskere džalas suno. O Jožkus phendža: „O Del man vyšundža vašoda e baba andža kole lače bokelňa.“ O Jožkus la babake palikerdža. Oda has nekšukareder Karačoňa andre le Jožkuskero džživipen. O boleňa has nekfeder pro calo svetos. Imar kajse bokelňa nikda nachale bo e baba pre aver berš muľa. **Čhavale, nakampel amenge motorica, gada, popky, ča hoj techal tel amen so, kej pes rado tedikhas a kaj teavas savore khere, calo famelija.**

Ilustrácia Jožkove Vianoce

Milkin kabátik

Milka bolo malé dievčatko, ktoré sa veľmi rado hralo. Chodilo už do prvej triedy. Len čo sa Milka vrátila domov zo školy, deti z Furmanca ju volali na dvor, aby sa tam spolu pohrali s bábikami. Každý vedel, že má veľa bábik. Milka však nechcela požičať svoje bábiky nikomu. Ešte by jej ich potrhali, alebo niektorú aj ukradli. Každá bábika mala svoje meno. Milka sa s nimi rozprávala, krmila ich, prebaľovala, kúpala, obliekala a ukladala spať. Mala tridsaťpäť rôznych bábik. Raz dostala bábiku od otecka, ktorý bol na návšteve v Anglicku u príbuzných. To bola krásna bábika, úplne iná ako tie, ktoré doteraz mala. Bola štíhla, čiernovlasá a krásne odetá. Mala oblečené tričko s flitrami, ktoré sa nádherne lesklo, kožené nohavice a obuté vysoké topánky. Najkrajší bol modrý kabátik. Milka taký kabát ešte nikdy nevidela. Mal na golieri kožušinu a veľké vrecká. Taký kabátik by sa aj jej páčil, keby ho mala. Nosila by ho do školy. Milka rozmýšľala, ako bábiku bude volať. Keď ju ocko priniesol z Anglicka, musí jej dať anglické meno. Čakala, kedy príde otec domov. Len čo otvoril dvere, Milka sa ho hneď opýtala, aké mená tam deti majú. Otec povedal, že sa tam zoznámil s dievčatom, ktorá sa volala Judita. Milke sa to meno celkom páčilo. Na chvíľku nechala ocka odpočívať. Potom sa vrátila a chcela vedieť, či v Anglicku majú také kabátiky ako má Juditka. Otec povedal, že iste majú, lebo tam majú v obchodoch všetko. Vedela, že otec o mesiac do Anglicka zase pôjde, lebo tam bude pracovať. Spýtala sa ho teda, či jej taký kabát kúpi. Otec jej to sľúbil. Prišiel deň, keď ocko odchádzal. Milka ho pobozkala a pripomenula, aby jej nezabudol doniesť sľúbený kabát. Súhlasil, povedal, že nezabudne, kabátik jej kúpi.

Milka sa nemohla dočkať, kedy sa otecko vráti domov. Počítala dni. Mal prísť domov na Vianoce. Chýbali už len tri dni. Milkin ujo je už z Anglicka doma. Mala o oteckastrach. Nechodila ani do školy, lebo bolo toľko snehu, že autobusy nejazdili. Ako otec pricestujeaž z Anglicka? Kto vie, či už nečaká na stanici a nemôže prísť domov. Zaspala. Snívalo sa jej, že otec neprišiel, lebo ho okradli Rómovia a zobrali mu všetko, čo niesol. Keď sa ráno zobudila, otec práve došiel domov. Čakala, čo jej priniesol. Otec z veľkej tašky vytiahol peknú bábiku. Doniesol jej aj veľa sladkostí. V taške ešte niečo zostalo. Modrý kabátik jej nekúpil. Milka si od veľkého žiaľu poplakala. Nič sa nedá robiť, bude musieť nosiť svoj starý, potrhaný kabát.

Nadišiel Štedrý večer. Keď sa najedli, pod stromčekom hľadali darčeky. Milka spod stromčeka vzala ten najväčší. Rýchlo ho otvorila a neverila vlastným očiam. Predsa jej ocko kúpil vytúžený kabátik. Modrý, na golieri a okolo rukávov modrá kožušina. Objala ho a poďakovala mu. Keď si ho obliekla, vyzerala celkom ako jej bábika Juditka. Ľudia o nej hovorili, že je pekná, ale, žiaľ, skúpa.

Deti, páčil sa vám príbeh o Milke, ktorá túžila byť ako bábika? Páčilo sa Vám aj to, že nechcela požičať svoje bábiky nikomu? Niektoré deti nemajú bábiky a autíčka. Ich oteckovia a mamičky im nemôžu kúpiť žiadne darčeky. Dajte sa im preto pohrať s Vašimi bábikami, autíčkami, budú šťastné. Majte dobré srdiečko a dávajte. Boh vám to odplatí. Lebo ten, kto dáva, dvakrát dostáva.

La Milkakero gerekocis

E Milka has cikni čhajori, so pes igen rado bavinelas. Phirlas imar anre ešebno klasa. Sar avlas andale sik'ardži o čhave palo Furmancos la vičhinenas avri pre dvora hoj pes tebavinen le popkenca. Sako džanelas hoj la hin but popki. E Milka nalamelas nikaske tedel andro vas peskere popki. Mek lake čhingerna abo čorna jek lakere popkendar. Sakona popka has peskero nav. Vakerelas lenca, delas len techal, pačarlas len, morlas, urlas, thovlas len tesovel. Has la tranda the panč všelijaka popki. Jekhvar lake o dat andža popka. O dat has andre Anglia ke famelija. Oda has igen šukarori popka a aver sar kole so la has džido akana. Has šuki, kale balengeri a šukares urdži has. Has la tričkos le bliščakenca a igen bliščinlas, cipuni cholov a pro pindre uča kamašli. Nekšukareder has o belavo gerekocis. E Milka kajso gerekocis mek nadikhla. Has les pre galira pužica a bare žebi. Kajso gerekocis kamlahas hoj la tehel. Hordindžahas les andre sik'ardži. E Milka duminlas, sar ča la vičhinla. Te la o dat andža andale Anglija ta mušinel la tehel anlicko nav. Užarelas, kana avela o dat khere. Sar ča o dadoro phundradža o vudar phučla lestar save nava le čhaven odoj hin. O dat phendža hoj odoj prindžardža la čhajora Judita. La Milkake pes koda nav dičholas lačo. Činko mukla le dades kaj tepašol. Palis kamla tedžanel, či andre Anglija hin kajse gerekoci sar hin la Juditka. O dat phendža, hoj andro sklepy hin savoro. Džanlas hoj o dat pre aver čhon džala pale buti tekerel. Phučla le dadeštar či lake cinla ajso gerekocis. O dat phendža hoj cinla! O dat imat džalas. E Milka le dades čumidla a phendža, kaj tenazabisterel lake tecinel o gerekoci. O dat phendža hoj nazabisterla. E Milka imar pes našči doužerdža, kana avla o dat khere. Rachinelas o dživesa. O dat kamla teavel pre Karačoň. Imar ča trin dživesa chybalinenas. Imar the o bačis avla andale Anglija. Daralas palo dat. Naphirlas ani ande sik'ardži, bo peľa but jiv, ta naphirnas o altobusa. Sar ča koda dat andale Anglija avla? Ko džanel, či naužarel pro štacionos a našči avel khere? Palis zasuča. Džalas lake suno, hoj o dat naavla, bo o Roma leske savoro čorde. Sar tosara uščila o dat doavla khere. Užarlas so lake andža. O dat andale bari taška ila avri šukarori popkica. Andža lake but gulipena. Andre taška mek vareso ačhila. O belavo gerekocis lake nacindža. E Milka žalatar chudla terovel. Nakerla nič mušinla teurel koda purano, čhingerdo

gerekocis. Imar has e Vilija. Sar imar chale, telo jezulankos has o darunky. E Milka denašelas telo jezulankos a il'a koda nek bareder. Sigo les phundradža a nakam'la tepačal peskere jakhenge. O dat lake cindža o gerekocis. Has belavo. Pre gal'ira a pašalo baja has belavo pužica. Obchud'la le dades a pal'ikerdža. leske. Sar les urdža has sar kodi popkica Juditka. O manuša vakernas hoj hiři šukar ale igen chal'i. **Čhavale, sar pes tumenge dičhol kadi paramisa pale Milka, so kam'la tehel sar e popkica? Oda mište že nakam'la tedel o popki nikaske? Na savore čhaven hin popkici the motorica. Lengere daja the o dada našči lenge cinen nisave darunky. Den pes lendge tepobavinel a ena rado the bachtale. Kaj tumen tehel lače jilore a tedavkeren. O Del tumenge počinla. Bo koda so del ta duvar chudel.**

Ilustrácia Milkin Kabátik

Červená Čiapočka

Bolo raz malé dievčatko, ktoré veľmi rado nosievalo červenú sukničku, červený svetrík a červenú čiapočku. Mama, otec a stará mama ju volali Červená Čiapočka. Raz jej mamka kúpila žltú čiapku, no Červená Čiapočka sa jej ani nedotkla. Povedala, že nemá rada žltú farbu. Preto ju mamka darovala inému dievčatku.

Raz stará mama Červenej Čiapočky ochorela. Tak ju všetky kosti boleli, že nemohla vstať z postele. Mamička preto Čiapočku poslala, aby starej mame odniesla niečo jesť. Pripravila jedlo do košíčka a Červená Čiapočka sa vydala na ďalekú cestu. Stará mama bývala ďaleko v lese. Išla po cestičke, ktorá viedla cez les. Po ceste stretla zajačika, veveričku, myšky i vtáčiky. Červená Čiapočka sa so zvieratkami porozprávala a išla ďalej. Cesta bola dlhá, a aby si ju skrátila, spievala si peknú pesničku. Vlk, ktorý lesom prechádzal, začul spev Červenej Čiapočky, preto ju sledoval. Červená Čiapočka prišla na lúku a uvidela tam krásne, pestrofarebné poľné kvety. Rozhodla sa, že poteší svoju babičku kyticou kvetov. Položila košík s jedlom do trávy a zbierala kvety. Vlk sa priblížil k Červenej Čiapočke. Videl, že v košíčku má mäso, chlieb, koláče, jablká, hrušky. Vlk sa musel premôcť – len, len, že jej košík neukradol. Nechal Červenú Čiapočku na lúke a ponáhľal sa k starej mame. Keď k nej prišiel, zjedol ju a čakal Červenú Čiapočku, aby zjedol i jedlo z košíčka a potom aj ju. Obliekol si babičkine šaty, čepiec a ticho čakal. Červená Čiapočka sa potešila, keď zbadala starkinu chalúpku. Dvere na nej boli otvorené. Vošla do domčeka, pekne pozdravila a povedala, že doniesla jedlo. Stará mama ležala, no bola iná – mala veľké oči, uši. Aj veľké ústa mala. Červená Čiapočka sa jej spýtala, prečo má také veľké oči. „Aby som ťa lepšie videla,“ odpovedala jej stará mama. „A prečo máš také veľké uši?“, spýtala sa babky Červená Čiapočka. „Aby som ťa lepšie počula,“ odpovedala stará mama. „Stará mama, a prečo máš také škaredé veľké ústa?“ „Aby som ťa skôr zjedla!“ Bol to vlk - naozaj ju zjedol. Po lese prechádzal horár, videl, že dvere starej mamy sú otvorené. Vošiel do domu a našiel tam vlka s obrovským bruchom. Rýchlo mu brucho rozpáral a starú mamu i Červenú Čiapočku vyslobodil. A obidve žili, možno žijú i dnes, keď nepomreli.

A vy, milé deti, pozor dávajte, lebo zlí vlci – ľudia i dnes sú. Sú zlí a nenásytní. Pozorujú Vás a okradnú, ak si na veci nedáte pozor.

L'oli Čapkica

Has jek cikni čhajori a oj igen rado urlas l'oli rokl'ica, lolo sveteris, l'oli čapkica. E daj, o dat the e phuri daj la vičhinenas L'oli Čapkica. Jekhvar lake e daj cindža šargo čapkica, ale oj ani ando vasta la nai'la. Phedža, že oj nakamel kajsi farba. E daj la diňa avra čhajorake. Jekhvar e phuri daj igen nasvali'la. Avka la dukhanas savore kokala, že našči ani palo hadžos uščelas. E daj la bičhadža, kaj telidžal la babake techal. Thodža lake o chaben andro košaris a e L'oli Čapkica ge'la pro baro drom. E phuri daj bešelaz dur andr veš. Džalaz polokores palo dromoro predalo veš.

Palo drom dikhľa le zajacos, la veverička, le míšos, the le čirikloren. E L'ol'i Čapkica peske lenca povakerdža a geľa dureder le dromeħa. O drom has baro, ta peske giľavlas šukar giľori. O viľkos džalas predalo veš ta šundža la. A džalas palate. E L'ol'i Čapkica avľa pre lúka a dikhľa šukarore kvitkici. Kamľa telidžal la babake, hoj teradisaľol. Sar kidelas o kvitkici, ta thodža o košaris pre phuv. O viľkos geľa dži ke late a dikhľa, že andro košaris hi pherdo chaben, mas, maro, bokel'a, phaba, hrušky. Ajci hoj o viľkos o košaris načordža. Mukľa la L'ol'a Čapkica pre luka a denašelas ke phuri daj. Sar doavľa ke phuri daj, palis la chaľa a užarlas la L'ol'a Čapkica hoj techal o chaben a palis the la. Urdža peske la phura dakere gada the o čepcos a cichučko užarlas. E L'ol'i Čapkica igen radisaľiľas hoj imar dikhel la phura dakero kheroro. O vudar has phundrado. Geľa andro kher a šukares palikerdža la phura dake a phendža lake kaj lake andža techal. E phuri daj pašľolas pro hadžos a has varesavi aver, has la bare jakha, bare kana the baro muj. E L'ol'i Čapkica later phučľa soske la hi ajse bare jakha. „Hoj tu feder tedikhav,“ phendža e phuri daj. . „A soske tut hin ajse bare kana?“ „Hoj tut ferde tešunav.“ Phendža e phuri daj. „ A soske tut hin ajso džungalo baro muj?“, phušľa e L'ol'i Čapkica. „Hoj tut sigeder techav!“, phendža o viľkos a čačes la chaľa. Palo veš džalas o vešutno a dikhel, že o vudar la phura dakero phundrado. Geľa andro kher a arakhľa odoj le viľkos a has les igen baro per. Sigo leske roščindža obaro per a la phura da the la L'ol'a Čapkica cirdľa avri. A so duj džeňa dživnas a može dživen the adadžive te na mule. ***A tumen čhavale merkinen tena tumen dochuden o viľki, bo the adadžive on hine. Oda o manuša. On hine nalače a savoro lenge čino, ta furt hine bokhale. Merkinen kaj nič tumenge tena čoren. Dural dikhen pal tumende ta den pozoris peske pro savoro.***

Ilustrácia Červená čiapočka

O dvoch bratoch

Za horami, kde vtáčiky pekne spievajú a slniečko páli, bývali v malom domčeku spolu s otcom a mamou dvaja bratia. Starší bol vysoký, mocný a zdravý ako buk. Pomáhal otcovi v lese chystať drevo. A veru sa otec aj čudoval, kde sa v malom chlapcovi taká sila berie? Nazval ho teda Zoralo (Silný). Mladší syn bol veľmi malý, chudý a bledý ako stena. Často býval chorý, nechcel nič jesť. Mama sa o neho veľmi bála. Stačilo, že ho vietor ofúkol a už ležal v posteli celý rozpálený. Bol však veľmi múdry. Všetci Rómovia hovorili, že on ani Rómom nie je, lebo je iný ako ostatné deti. Volali ho preto Godžaver (Múdry). Obaja chlapci sa spolu pekne hrávali, mali sa veľmi radi, robili rodičom radosť. Zoralo doma pomáhal otcovi dreva narúbať. Godžaver v teple domova čítal knihy, snažil sa poupratovať, skôr mame pomáhať, lebo drevo rúbať nevládal. Otcovi prirástol k srdcu Zoralo, mame Godžaver. Keď vyrástli, začali sa bratia častejšie hádať. Zoralo sa zlostil, že Godžaver len pri maminej sukni sedí a žiadnu mužskú prácu urobiť nevie. Godžaver zas tvrdil, že Zoralo nedokáže upiecť koláč. Pri jednej hádke Zoralo zvalil brata na zem. Ten sa nehýbal. Zoralo sa zľakol a prestal ho biť. Otec k nemu rýchlo pribehol a začal ním triasť. Mama kričala a plakala. Godžaver sa prebral. Otvoril oči - vidí asi sto čiernych hláv. Pomyslel si, že je mŕtvy, preto začal kričať. Keď Rómovia odišli, Godžaver rozpovedal mamičke, že keď tam tak ležal, anjel ho zaviedol na lúku plnú kvetov. Bol tam aj Zoralo. Anjel mu oznámil, že má nazbierať biele kvety. Godžaver poslúchol. Kvety odniesol krásnej panej v modrých šatách. Podal jej bielučké kvety a ona sa usmiala. Anjel aj Zoralovi prikázal urobiť to isté. No ten neposlúchol.

Po čase sa Zoralo znova chystal ublížiť bratoviť, hovoril o tom. Keď to Godžaver začul, rozhodol sa, že v noci ujde z domu. A urobil tak, lebo sa bál. Noc bola teplá a tmavá. Nevedel, kam má ísť. Uložil sa pod strom a zaspal. Snívalo sa mu o krásnej panej, dala mu obrázok Ježiša. Povedala, že je to obrázok jej syna, ktorý mu pomôže. Chlapec sa ráno zobudil. Na ceste uvidel farára a hneď mu všetko rozpovedal. Farár ho poslal do školy v meste. Mama a otec ho dlho hľadali, no nenašli. Zoralo sa veľmi tešil, keď brat zmizol. Godžaver sa však učil ďaleko od ich dediny. Po dvoch rokoch sa veľmi zmenil. Vyrástol, zmocnel, stal sa z neho krásny mládenec. Raz išiel Zoralo s matkou do mesta kúpiť mobil. Keď nakúpili, sadli si na lavičku vedľa mladého chlapca. Matka sa mu prihovarila, no nespoznala ho. Godžaver ich hneď spoznal, priznal, kto je. Mal ich veľmi rád. Domov sa ale nevrátil. Zostal žiť v meste.

Milé deti, majte rady svojich bratov a sestry. Každý z nás je iný. Nie všetci sme silní, zdraví, múdri. Hľadajme v iných to, čo je dobré. Aj keď sme rozdielni, spájajú nás rodičia, máme tú istú krv. A krv nie je voda!

Palo duj phrala

Palo veša, kodoj, kaj o čirikle šukares giľaven a o khamoro pečarel, bešenas le dadeha the la daha duj phrala. O phureder has učo, zoralo a sasto sar o bukös. Le dadeske šigitinlas anro veš tekerel kašta. The o dat pes čudalinlas, khatar kajsi zor andre koda čavoro pes lel? Odat les vičhinlas Zoralo. O terneder has ciknoro, šuko, parno sar fala. Furt has nasvalo. Nakamelas techal. E daj paleste igen daralas. Ča e balvaj pre leste zaphurdelas imar pašľolas pro hadžos lolo. Ale has igen godžaver. Sa o Róma vakernas kaj jov nane Rom, bo jov aver sar savore čhave. Vičhinenas les Godžaver. O muršora igen šukar peske dživenas, dikhenas pes rado a edaj the o dat has barikane andre lende. O Zoralo šigitinlas le dadeske o kašta tečhingerel. O Godžaver sigeder andro kher kerlas, o genutne genelas, pratinelas, la dake šitinlas bo o kašta na džanelas tečhingerel. O dat rado dikhelas le Zorales e daj le Godžaveres. Sar sikra barile imar pes dokernas. O Zorale phendža kaj o Godžaver bešel paš la dakeri rokľa a nadžanel muršikaňi buti tekerel. O Godžaver phendža kaj ov nadžanel tepekel bokeli. Kavka pes dokernas hoj o Zoralo čhidža le phrales pre phuv. O phral imar pašľol mulo. Darandžila a preačhila les temarel. O dat leha sigo zarazindža. E daj gravčinelas a rovlas. O Godžaver pes preila. Phundradža o jakha a dikhel šel kale šere. Dumindža kaj jov muľa a chudľa tegravčinel. E daj bičhadža le Romen kaj midžan khere. O Godžaver vakerlas la dake hoj sar pašľolas, ila les o anđelos pre luka. Pre kodi luka has luludľa. Has odoj the o Zoralo. O anđelos phendža hoj tekidel parne luludľa. O Godžaver les šundža. Diňa o parne luludľa a joj asalas. O anđelos phendža the le Zoraleske. Andža lole luludľa. Diňa len la raňake, pele pre phuv a čulalalendar o rat. E rani igen rovelas. O Godžaver uščila. Savoro phendža la dake. E daj phendža hoj oda has e Panenko Marijica. O čavoro daralas. Andro gav has phuro papus so džanelas o sune avri tethovel. Oda nahas suno. O Godžaver thodža o vast andre žeba a has les odoj parni lului. O papus ča lik avla andre lengero kher. Phendža kaj o parne lukľudľa oda žužo jilo the o lačhipen. O lole luludľa binos, nalačhipen, rušiben. O papus phendža la dake kaj temerkinel pre leste bo o Zoralo les kamel temurdatel. O Godžaver koda šundža a kamla rači tedenašel. The denašla bo darlas hoj les murdarela. Has tači rat ča has šišitno. Nadžanlas kaj tedžal. Pašľila telo stromos a zasuča. Džalas leske suno la šukar raňaha hoj les diňa obrazis le Devles. Phendža hoj ov lakero čhavo a leske šigitinla. O čavoro uščila. Pro drom dikhla le rašas. Savoro leske phendža. Bičhadža len ande sikľardži andro foros. E daj the o dat les nadžanenas tearakhel. O Zoralo has rado hoj o phral našľila. O čavoro mište sikľolas dur lengere gavestar. Palo duj berš o Godžaver has sar aver. Vybarila, zoraila a has lestar šukar čhavo. Jekhvar geľa o Zoralo la daha andro foros telefonos tecinel. Sar imar savoro cinde, gele peske tebešel pre lavkica pašo terno čhavo.

E daj les naprindžardža. O Godžaver len maj prindžardža. Igen rado len dikhelas ta phendža lenge ko hino. Khere pale imar nageľa a ačhiľa andro foros. **Čhavale, dikhen rado le phralen, the le pheñen. Sako sam aver, na savore sam zorale, saste the Godžaver. Roden andre aver manuša ča koda so hin lačho. Sem hin amen jek daj the dat a hin amen jenako rat. A o rat oda na o pani!**

Ilustrácia O dvoch bratoch

Medovníkový domček

Žili raz mamička a otecko, mali dve krásne deti - chlapčeka a dievčatko. Volali sa Janičko a Marienka. Deti boli veľmi dobré, poslúchali svojich rodičov. Raz sa vybrali do lesa samé, lebo si chceli nazbierať jahody. Zbierali, zbierali, aj sa najedli, lebo jahody boli veľké a sladučké. O chvíľu už boli deti nasýtené, ďalej jesť nevládali. Chceli sa vrátiť domov, no zablúdili. Nevedeli, ako sa vrátiť späť domov. Chytili sa teda Janičko a Marienka za ruky a šli, šli po lese, nevediac kam idú. Došli až k medovníkovému domčeku. Keďže už dlho blúdili, boli unavení, a už aj vyhladli. Janičko bol zvedavý, preto ochutnal strechu domčeka. Zistil, že sú to medovníčky. Začali teda obaja jesť medovníky, ktoré boli veľmi chutné. Zbadala ich Ježibaba, čo v tom domčeku

bývala. Pozvala ich dovnútra. Janičkovi a Marienke spočiatku medovníky chutili, aj sa potešili, že sa môžu horiať, no zrazu zistili, že Ježibaba ich zatvorila do domčeka, a nechce ich pustiť von. Museli ju poslúchať a ťažko pracovať. Ježibaba ich krmila samými dobrotami, aby nejedla samé kosti, ale mladé, dobré a chutnučké mäsko, keď ich upečie – koláčmi, mäsom, cukríkmi a čokoládami. Keď už Janička a Marienku vykrmila, chcela ich upiecť v peci a zjesť. Povedala Janičkovi, aby si sadol na lopatu. No ten bol múdry, odmietol si sadnúť. Požiadal ju, aby mu predviedla, ako sa to robí. On nevie, lebo na lopate predsa nikdy nesedel. Ježibaba sa zlostila, že vraj aký je hlúpy. Nasadla na lopatu, Janičko ju chytrou šuchol do pece a Ježibaba zhorela. Janičko a Marienka sa šťastne vrátili k svojim rodičom, a už nikdy nikde nešli samé.

Deti, nedajte sa prekabátiť, lebo nie všetci ľudia sú dobrí. Sú aj takí, ktorí sú „zlí“.

Ilustrácia Medovníkový domček

Medovníkovo kheroro

Has kaj nahas has jek daj, the dat a has len duj šukar čhave, muršoro, the čhajori. Vičhinas len Janičkus the Marienka. Kole čhavore has lače a šunenas le dades the la da. Jekhvar gele andro veš korkore bo kamle peske tekidel jahody. Kidenas o jahody kidenas the chanas bo has bare

a gulore, imag techal nabirinenas. Kamle imar pale khere tedžal, no nadžanenas sar bo našlile andro veš. Chudle pes o Janičkus la Marienkaha vastendar a džanas a džanas palo veš a nadžanenas kaj džan. Dogele až ko medovníkovo kheroro. On imar igen but džanas palo veš ta has igen bokhale. O Janičkus iľa palo kheroro a dikhel hoj oda medovníky. Chudle techal o medovníky palo kheroro bo has lače. Dikhľa len e Ježibaba so andrda kheroro bešel. Vičhindža len andro kheroro. O Janičkus he e Marienka chanas o medovníky ale palis dikhle hoj len e Ježibaba zarindža andro kher a nakamľa len temukel avri. Mušinde la tešunel a kernas phari buči. Delas len techal lačhipena e Ježibaba, hoj sar len pekela hoj tenachal šuke kokala ale lačo terno masoro. Delas len tevchal bokeľa, mas, cukri, čukolady. Sar imar has o Janičkus he e Marienka šukar thulore kamľa len tepekel andro bova techal. E Ježibaba phendža le Janičkuske kaj peske tebešel pre lopata. Ale o Janičkus has godžaver. Kamľa hoj leske e Ježibaba tesikavel sar pes pre lopata bešel, bo ov mek nabešel. Rakinlas leske hoj hino dilino. Bešľa pre lopata a o Janičkus la sigo čhidža andro bov a e Ježibaba zlabiľa. O Janičkus he e Marienka bachtales avle khere ko dat he ke daj a nagele imar nikhaj korkore. **Ani tumen čhavale, madžan nikhaj korkore, bo hin nalače manuša.**

O neposlušnom Dežkovi

Dežko bol najmladší z piatich súrodencov. Keď prišlo leto, Dežko oslávil šesť rokov. Veľmi chcel vedieť čítať, písať a počítat. Bratom a sestram kradol knihy i perá, no nevedel, ako sa nimi píše.

Bol pekný slnečný deň. Vyobliekaný Dežko šiel spolu s mamou prvý raz do školy. Veľmi ho prekvapilo, ako je v škole pekne. Prvý deň v škole bol zaujímavý. Dežko sa zoznámil s chlapcami i dievčatami, s ktorými bude chodiť spolu do triedy. V tento deň sa ešte nič neučili. Učiteľ bol taký starší pán. Dežkovi sa veľmi nepáčil, lebo im rozprával, čo všetko budú musieť v škole robiť. Hovoril im, že do školy deti musia chodiť čisté, umyté, učesané, slušne sa správať, poslúchať, a robiť to, čo im učiteľ povie. Dežko mal 15 rómskych spolužiakov – 10 chlapcov, a len 6 dievčat. Pán učiteľ mal čo robiť, aby v triede udržal poriadok a disciplínu. Raz, keď odišiel, lebo za ním prišla Lackova mamka, deti strašne kričali. Urobili v triedetaký neporiadok, že sa pán učiteľ veľmi nahneval. Všetky deti kričali, chlapci sa bili a nechceli si sadnúť na svoje miesta. Dežko sa tiež bil. Pán učiteľ mu povedal, že ak neprestane, zavolá mamu. Dežko odmietol prestať, povedal, že on mu nemá čo rozkazovať. Keď príde mama do školy, tak jej povie, že učiteľ na neho nakričal. Učiteľovi v tom rozčúlení prišlo zle a spadol na zem. Deti sa veľmi zľakli a požiadali pomoc inú pani učiteľku. Tá zavolala sanitku a pán učiteľ musel ísť do nemocnice.

V triede začala vyučovať nová učiteľka, bola veľmi prísna. Deti museli sedieť celý deň na stoličkách, a ak neposlúchali, prestáli v kúte celú hodinu. Dežko vôbec nechcel ísť do školy, lebo sa tejto učiteľky veľmi bál. Nemohol si robiť, čo chce, tak ako pri starom pánovi učiteľovi. Preto si poverdal: „Zlatý náš pán učiteľ, bol dobrý, veľa nás už naučil. Veď už viem písať aj niektoré písmená. Bol som veľmi hlúpy, keď som ho neposlúchal. Ktovie, či sa k nám vráti, alebo v tej nemocnici nebudaj umrie.“

Raz Dežko začul, ako sa babka modlí. Pomodlil sa teda za starého pána učiteľa: „Bože, daj, aby môj učiteľ, ktorý je teraz v nemocnici, lebo som ho nahneval, neumrel, aby sa uzdravil. Už ho budem poslúchať, len nech príde späť.“ Pán Boh Dežka vypočul a učiteľ sa vrátil. Keď ho Dežko počul, ako sa s niekým vonku rozpráva, veľmi sa potešil. Utekal k nemu, chytil ho za ruku a spýtal sa: „Pán učiteľ, už ste zdravý? Bál som sa, že zomriete. Ja nechcem iného učiteľa, len vás. Ja už budem poslúchať, nebudem odvrávať, len už nikam nechodte.“ „Neboj sa Dežko, už som zdravý, ešte nezomriem, ešte vás veľa naučím, lebo chcem, aby ste boli múdri.“ Od tej chvíle Dežko upozorňoval všetky deti, aby poslúchali, učili sa. On sa skutočne dobre učil. Stal sa z neho učiteľ. Učil rómske deti. Tie ho mali ho veľmi rady.

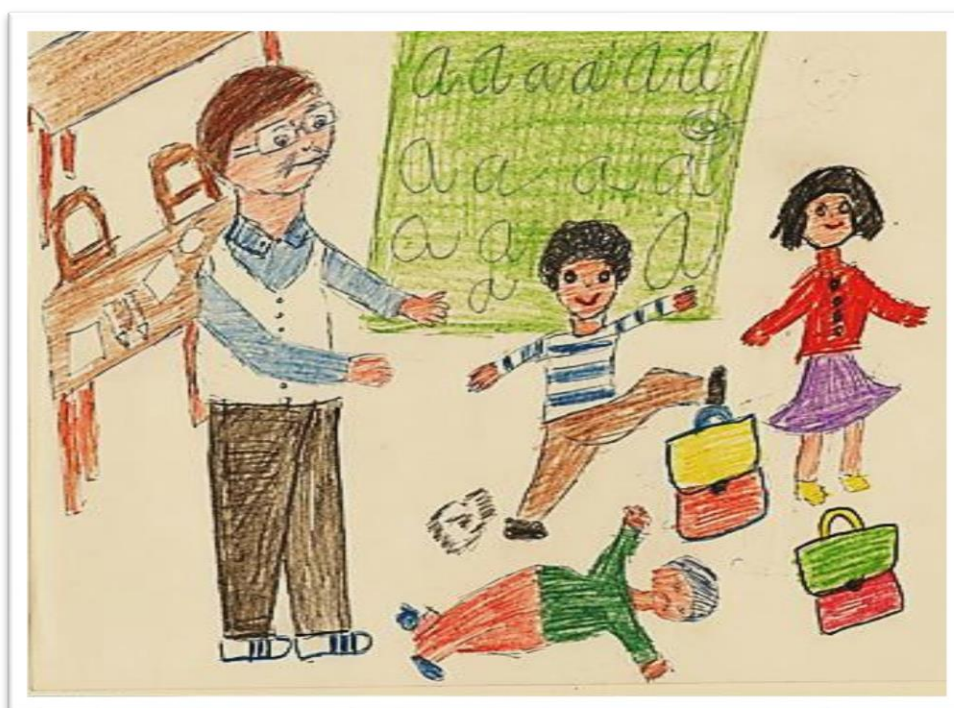
Deti, dobre sa učte, aby ste boli múdre. Veď aj Rómovia môžu byť lekári, učiteľia, kňazi, ako ostatní ľudia. Rómovia nie sú hlúpi, iba leniví, neučia sa poriadne.

Palo Dežkus so nakamelas tešunel

O Dežkus has nekikneder le pandže čhavendar. Sar avľa o nilaj le Dežkuske sas šov berš. Ov igen kamelas tedžanel teganel, teirinel the terachinel. Le phralenge the le phenenge čorlas o genutne, lelas lenge o porora ale nadžanelas sar lenca teirinel. Sas igen šukaroro džives. O Dežkus šukares urdo džalas la daha ešeno džives andre sikl'ardži. O Dežkus nadžanelas hoj andre sikl'ardi avka šukares. Ešebno džives has andre sikl'ardi mište. O Dežkus dikhl'a save muršora the čhajora leha phirna andre klasa. On mek nič nasik'onas. Len sikavlas ajso phureder učitel'is. Le Dežkuske nahas pre dzeka, jov lenge vakerlas so savoro mušinen andre skl'ardi tekerel. Phendža lenge, kaj andre sikl'ardi kempel tephirel žuže, omorde, uchande, mušinen tešunel a tekerel, so jov lenge phenela. O Dežkus phirlas le dešu pandženca čhavenca andre klasa. Phirnas deš muršora a šov čhajora. Le učitel'is sas so tekerel kajci čhavenca, kaj teulikerel muštrungos the poriadkos. Jekhvar sar o učitel'is geľa avri, bo avľa le Lackuskeri daj o čhave chudle igen tevičinel. Kerde kajso bordel'is andre klasa a le učitel'is igen chol'arde. O čhave vičhinenas, marnas pes a nakamle tebešel pre peskero than. O Dežkus pes tiž marlas. O učitel'is

leske phendža hoj sar pes napreačhela temarel ta vičhinela leskera dake. O Dežkus napreačhila a phendža so jov leske rozkazinel? O učitel'is igen gravčinlas, avla leske namište a peľa pre phuv. O čhave igen darandžile. Gele tevičinel avra učitel'ka. Oj vičhindža e sanitka a o učitel'is geľa andre špitaľa. Pal'is avla ke lende nalači učitel'ka. Sako mušindža tebešel pro stolkos calo džives a te na ta terdžonas andro kutos calo ora. Pre aver džives o Dežkus daralas, nakamľa tedžal andre sikl'ardži, našči kerdža so kamľa sar pašo phuro učitel'is. O Dežkus peske phendža: „Somakuno amaro učitel'is, lačo has, sikadža amen. Imar džanav teirinel a prindžarav o literi. Somas dilino, hoj les našunavas. Ko džanel či mek avla ke amende pale. Či andre špitaľa namerla.“ Jekhvar o Dežkus šundža sar pes e baba modlinelas. Ta the ov pes modlindža vašo učitel'is: „Devla, de hoj miro učitel'is, so hino akana andre špitaľa, bo les igen chol'ardžam tena merel, hoj tesascol avri. Imar me šunava, ča mi avel pale.“ O Del le Dežkus vyšundžaa o učitel'is avla pale. Sar o Dežkus šundža, hoj o učitel'is varekaha vakereel igen radisal'ila. Denaš'la ke leste, chudľa les vastestar a phučľa: „Tumen imat sasto! Me daravas hoj merna. Me nakamav avre učitel'is ča tumen. Me imar tumen šunava, na odphenava, ča imar nikhaj ma džan.“ Madara Dežku me mek namerava a but tumem mek sikavava hoj teaven godžaver čhave. Akorestar o Dežkus vičhinlas pro čhave hoj tešunen a tesik'lon. O Dežkus avka mište sikl'olas hoj sikliľa avri učitel'iske. Sikavlas le romanen čhaven a rado les dikhenas. **Tumen čhvale, mište sikl'on hoj teaven godžaver. Se the o roma šaj en doktora, učitel'a rašaja na ča o gadže. O roma nane diline ča pes lenge nakamel tesik'ol.**

Ilustrácia O neposlušnom Dežkovi

O špinavej Ivanke

V malej dedinke blízko mesta Prešov žilo veľmi veľa Rómov. Nemali prácu ani dosť peňazí na jedlo, nieto ešte na oblečenie. Deti chodili do školy otrhané, špinavé, hladné. Muži si hľadali prácu, ale kto by zamestnal Róma. Žiadny podnikateľ nechce, aby pre neho pracoval Róm. Zo sociálnych dávok sa však vyžiť nedá. Preto muži postávali v strede dediny a čakali, či ich nejaký gazda nezavolá pomôcť pri hocíjakých prácach. Iba tak mohli zarobiť na chlieb pre ženy a deti. Ženy sa v domácnosti starali o deti, varili, prali, a mali vždy čo robiť, lebo detí bolo ako maku.

V tejto dedinke žila aj Aranka s Lajošom. Lajoš bol veľmi šikovný murár, o prácu nemal núdzu. Aranka sa veľmi dobre starala o svoje dve deti. Celý dom vyumývala, vyupratovala, uvarila, vyprala, a vždy sa snažila o to, aby aj ich rodina žila tak, ako gadžovia. Jožka a Ivanku od malička učila, aby sa umývali, učesali, aj zúbky si pravidelne čistili. Jej deti v škole boli čisté ako zlato. Po čase Aranka znova čakala ďalšie dieťa. Jožko s Ivankou sa na bábätko veľmi tešili. Aranka každý deň Ivanku pekne učesala, lebo mala dlhé, ako havran čierne vlasy. Prišiel deň, keď sa dieťaťko na svet pýtalo a mamka odišla do nemocnice. Otec Lajoš musel dokončiť prácu, ktorú začal, preto skoro ráno tiež odišiel. Ivanka sa vtedy neumyla a neučesala, len tak ako z postele vstala, vzala prichystanú desiatu a išla do školy. Oblečené mala tričko, ktoré nosila doma, preto bolo dosť špinavé. Vlasy jej viseli, bola veľmi strapatá. Keď ju videla na ceste teta, myslela si, že je to nejaká bosorka. Teta nevedela, že mamka nie je doma. Povedala Ivanke, že takto do školy ísť nemôže, a učesala ju. V škole sa spolužiaci čudovali, prečo je taká špinavá. Ivanka prišla zo školy domov, hrala sa, nič sa neučila, ani sa neumyla a ľahla si spať. Prisnil sa jej sniček. No ten sen bol hrozný. Na tvári jej narástli vlasy, a keď sa chcela učesať, vlasy jej z hlavy vypadli. Bola taká špinavá a škaredá, že všetky deti, ktoré ju zbadali, hneď utiekli. Keď ráno vstala, umyla sa, učesala, aj zúbky si vyčistila a takto vystrojená odišla do školy. Ivanku mali všetky deti radi, lebo bola múdra a každému pomáhala. Pani učiteľka sa jej opýtala, prečo bola deň predtým špinavá, a dnes je čistá, umytá. Ivanka všetkým vysvetlila, že mamka nie je doma. Onedlho sa mamička vrátila aj s dieťaťkom domov. Bolo to dievčaťko – Barborka. Ivanka sa odvtedy každý deň umývala a česala sama. Bála sa, že ak si nebude umývať, tie vlasy zo sna jej na tvári naozaj narastú a z hlavy jej skutočne vypadnú. Už nikto nikdy ju nevidel strapatú a špinavú. Mama Aranka a otec Lajoš z nej mali veľkú radosť. Dobré sa učila, vo všetkom im pomáhala. Vyrástla z nej krásavica. Krajšej v osade nebolo. Čierne vlasy mala dlhé až po samú zem. Chlapci by ju boli hneď chceli za ženu, ale Ivanka sa vyučila za sociálnu pracovníčku, aby mohla pomáhať všetkým Rómom. Bola taká pekná, že zvíťazila aj v súťaži Miss Rómka.

Deti, nechod'ťe do školy špinavé. Je to hanba! Umývajte sa, čisto obliekajte. Oblečenie nemusí byť nové, ale vždy čisté, aby ste boli pekné a upravené ako ostatní spolužiaci.

Pale meľali Ivanka

Andro ciknoro gavoro pašo Perješis dživnas igen but Róma. Buti len nahas a nahas len ani love ani pro chaben na pro gada. O čhave phinas andre sik'ardži čhingerde, melale a bokhale. O muša rodenas buti, ale ko lela Romes andre buti. Ani jek ponikatel'is nakamel hoj ke leste tekerel Rom. La socialkatar pes nadel tedživel. Vašoda o murša užernas pro gav, maškaral, ko len lela tekerel le gadženge choc save buťa. Ča avka zakernas pro maro le romňijenge, the le čhavage. O Romňija kernas khere pašalo čhave, tavnas, rajbinenas a has len so tekerel bo len has čhave sar makos. Andre koda gav dživnas e Aranka the o Lajošis. O Lajošis has mu'aris baro majstros a buti les has parno svetos. E Aranka migen mište kerlas pašalo pesere duj čhavore. Calo kher vymorlas, vypratinlas, tavlas, rajbinlasbo kam'ľa tedživel sar the o gadže. Le Jožkus the la Ivanka ciknorestar sikavlas hoj pes temoren, teuchanen, o dandora težužarel. Lakere čhave has žuže sar somnakaj. E Aranka has phari a o čhave igen kamle le ciknores. E Aranka sako džives la Ivanka šukares uchanelas bo la has bare bala ajse kale sa o čiriklo havranos. Av'ľa džives a e Aranka ge'ľa teločol andre špita'ľa bo o cikno pes mangelas pro svetos. O Lajošis sigo ge'ľa tedokerel e buti. E Ivanka pes namordža, nauchandža, avka sar andalo hadžos uščila ila o maro a ge'ľa andre sik'ardži. Ge'ľa andro melalo tričkos so ič has pre late khere urdo. O bala lake figinenas a has strechavo. Sar la e nena dik'ľa dumindža hoj oda e bosorka. Phendža, kaj našči avka džal andre sik'ardži a uchandža la. The andre sik'ardži dikhle hoj hini meľali.

Ilustrácia O špinavej Ivanke

E Ivanka avľa khere bavinlas pes, nasikľiľa ani pes namordža a geľa tesovel. Džalas lake suno. Oda suno has igen nalačo. Pro muj lake barile bala a sar pes kamľa teuchanel, pele lake o bala avri. Has ajsi meľali the džungali, hoj savore čhave later denašenas. Tosara uščiľa, mordža pes, uchandža, the o dandora žužardža. A geľa andre sikľardži. La Ivanka sako rado dikhelas bo oj has godžaver a sakoneske šigitinlas. E učiteľka latar phušľa soske ič has meľali a adadžive imar na. E Ivanka phendža kaj e daj nane khere. Maj e dajori avľa la cikňaha khere. Andža čhajora. Vičhinelas pes Barborka. E Ivanka pes imar sako džives morlas the uchanlas korkori. Daralas hoj čačes lake barona pro muj bala a o bala lake vyperna. Imar la niko nadikhľa meľala. E dal e Aranka the o dat o Lajošis thovnas andre late baripen. Igen mište sikľolas a savoro khere kerlas a has igen šukar. Nahas andre osada šukareder čhaj. O bala la has igen kale a bare až pre phuv. Savore čhave la kamenas ale e Ivanka vysikľiľa vaše rani pre sociálka, kaj tešigitinel le Romenge. Kajsi has šukar kaj oj ačhila miss Rómka. **Čhavale, ma phiren andre sikľardži melale. Oda bari lač! Morem pes, uren žuže gada . Namušinen tehel neve ča mijen žuže kaj teaven šukar sar aver čhave.**

O tancujúcich čižmičkách

V malej dedinke, pánu bohu za chrptom, žila rodina s desiatimi deťmi. Bolo ich päť chlapcov a päť dievčat. Otec nepracoval, lebo si vhodnú prácunenašiel. Matka sa každý deň starala, ako dvanásť hladných krkov nakrími. Chlapci pomáhali doma s drevom, dievčatá varili, upratovali a strážili malých súrodencov. Každý pomáhal, iba jedna nie. Ruženka – tá sa len parádila. Každý vlas na hlave musela mať na svojom mieste. Vyzerala tak dobre, že sa za ňou otočil každý chalan, hoci mala len desať rokov. Bola štíhla, dosť vysoká a mala krásne, hnedé dlhé vlasy. Veľmi rada v nich nosila ružu. Mama už s Ruženkou strácala trpezlivosť, keď každý deň, hundrala, že si tieto nohavice alebo sveter neoblečie, lebo chce nové. Všetky dievčatá v triede majú moderné nohavice, len ona musí chodiť v týchto starých. Darmo jej mama hovorila, že aj ostatné deti potrebujú oblečenie, chlapci vyrastajú z krátkych nohavic. Keď rodina dostávala sociálne dávky, Ruženka ani neišla do školy. Dobre vedela, že mama pôjde do Prešova, aby kúpila deťom to, čo potrebujú na jedenie a oblečenie. Veľa peňazí jej nezostávalo. Keď už posledný týždeň nemali z čoho žiť, otec zvykol požičať peniaze, ktoré vždy, keď dostali dávky, čestne vrátil. Ruženka čakávala mamu pri pošte. Potom si vždy vynútila, aby jej kúpila to, čo tak veľmi chcela. Raz to bola blúzka, raz nohavice, tričko či topánky. Chlapci boli ešte malí, boli spokojní s tým, čo mali. Niečo im mama kúpila, ale nie každý mesiac.

Raz chcela Ruženka červené čižmy. Stáli veľmi veľa peňazí, preto jej ich mama nekúpila. Nahnevala sa, lebo všetky dievčatá už také čižmy mali. Plakala, že ju nikto nemá rád, lebo keby ju radi mali, tak by jej tie čižmičky iste kúpili. Čo s ňou len robíť? Otec už nemohol pozerat' na to, aké je to dievča zlé. Kým nebude mať tie čižmy, neprestane vystrájať. Na druhý deň otec pracoval u pána, ktorý bol veľmi bohatý. Kopal kanál na vodu. Keď skončil, pán sa pýtal, čo chce za svoju prácu. Otec sa spýtal, či by nemal po svojich deťoch červené čižmičky. Pán vošiel do domu, a keď vyšiel, v rukách držal červené čižmičky. Jeho dcéra ich ani nenosila, boli jej boli malé. Čižmičky boli ako nové. Otec sa s nimi ponáhlal domov. Ruženka ešte nebola zo školy doma. Keď sa vrátila, otec jej ukázal červené čižmy. Ruženka sa veľmi potešila a rýchlo si ich obula. Veľmi jej pristali. Boli červené ako krv, leskli sa, neboli vysoké, také akurát, a na boku mali zlatú sponu. Konečne má také červené čižmičky ako ostatné dievčatá. Ráno si ich Ruženka obula do školy. Dievčatá v škole krivo pozerali, lebo jej čižmičky boli oveľa krajšie. Ruženka ich mala veľmi rada, dokonca v nich aj tancovala. Nosila ich celý deň. Možno, že by v nich aj spala, ale mamička to nedovolila, lebo v dome mala rada čisto.

Bol koniec mesiaca, peniaze sa minuli. Rodina nemala čo jesť. Otec a mama boli zúfalí. Nikto im nechcel požičať, lebo už nikto nemal peniaze. V ten deň čižmičky ležali v izbe pod posteľou. Otec ich zbadal. Vyzerali, že sú kožené. Možno, že ich dobre predá a budú mať na jedlo. Aj tak urobil. Keď si na druhý deň chcela Ruženka čižmičky obuť, nenašla ich. Otec jej nič nepovedal. Čižmičky predal v druhej dedine, aby ich niekde nezazrela. Dievčatko, ktoré čižmičky dostalo, sa veľmi o ne nestaralo. Boli zablatené a hodené v kúte. V noci, keď už všetci tuho pospali, zrazu čižmičky vyskočili z kúta, kde ležali, a začali samé tancovať. Všetci sa zobudili a pozerali, čo sa to robí. Čižmičky tancovali tak, ako keby im niekto vyhrával na husličkách. Aj všetkým v dome sa zachcelo tancovať. Ktosi zobral čižmičky a očistil ich od blata. Zrazu však tancovať prestali. Skoro ráno, pán, ktorému Ruženkin otec predal čižmičky, ich prišiel vrátiť. Nechcel späť ani svoje peniaze, lebo sa bál, že sú začarované. Keď sa Ruženka zobudila, našla svoje krásne červené čižmičky pod posteľou.

Čo vy na to, milé deti? Je to správne, ak vám otec alebo mamka musia kúpiť, to čo chcete, lebo to majú iné deti? Nie je dôležité všetko mať. Ste už veľké, preto musíte pochopiť, že peniaze, ktoré majú vaši rodičia, sú pre celú rodinu, nie iba pre vás. Nežiadajte len značkové botasky či oblečenie. Buďte dobrí a milí k rodičom, lebo vás majú radi, a určite by vám dali aj srdce, keby mohli.

Palo cirachora so khelenas

Andro cikno gavoro le Devleske palo dumo dživlas e famelija le deše čhavenca. Has panč muršora the panč čhajora. O dat nakerlas buti bo naarakhl'a ajsi sar kamelas. E daj sako džives dikhelas so tedel techal dešujek bohkale meñen. O muršora šigitinenas le kaštenca, o čhajora tavnas, pratinenas a dodikhenas pro ciknore čhavore. Sako kerlas ča jek čhajori na e Ruženka. Kodi ča pes barikañarlas. Mušindža sako baloro late tehel pro than. Dičholas avka mište, hoj sako ternochar palate dikhelas choč has lake ča deš berš. Has šuki, učo, has la kavejova bare bala. Igen rado andro bala hordinlas ruža. E daj imar našči diña la Ruženkaha rada a sako džives nakamla teurel kodi cholov, svederis bo kamel nevo. Sakona čhajora andre klasa imar hinkajsi cholov so pes akana urel, ča oj phirel andre purani. Hijaba lake e daj phenel hoj the avren čhavage kampil uraviben bo o muršora vybarile a o cholova lenge charne. E Ruženka nagela anre siklardži, bo chuden e podpora. Mište džanelas hoj e daj džala ko Perješiš tecinel le čhavage koda, so kamel techal the teurel. But love lake naačhen. Ostatno kurko sar imar len nane sostar tedživel o dat il'a ke čeñ love ta sar chuden e podpora ta diña pale. E Ruženka užarlas la da paše pošta. Palis lake edaj mušinelas tecinel so kamel. Jekhvar bl'uza, jekhvar cholov, jekhvar tričkos, kamašli. O muršora has mek cikne ta so e daj lenge cinelas ta has lenge mište. Cinlas lenge e daj ale na sako čhon. Jekhvar e Ruženka kamla lole cirachora. Igen but molas a e daj len lake nacindža. Chol'isal'ila bo imar savoren čhajoren ajse ciracha hin. Rovlas, že la niko nadikhel rado, bo keby la rado dikhenas ta by lake kole cirachora cinenas. So ča kola čhajoraha tekerel. O dat imar našči dikhl'a savi kodi čhajori benk. Te la naela kole ciracha oj napreačhela tekerel bengipen. Pre aver džives o dat gela tekerel buti le rajeske so has igen barvalo. Kopal'inenas andre phuv pro pani. Sar o dat dokerdža, o raj phučla keci kamel vaše buti. Odat phučla či les nane palo čhave lole cirachora. O raj gela andro kher a andža avri lole cirachora. Leskeri čhajori, len naurdža bo has lake cikne. Has sar neve. O dat sidžarlas khere. E Ruženka mek naavla. Sar avla khere o dat lake sikadža o lole cirachora. E Ruženka radisal'ila a sigo urdža pro pindre. Igen lake pasinenas. Has lole sar rat, bliščaca, nahas uča, kajse akuratna a pre sera has somnakuñi brošla. Imar la hela kajse lole cirachora sar hin savore čhajoren. Tosara e Ruženka len urdža pro pindre a gela andre siklardži. O čhajora banges dikhenas pre late, bo o cirachora has šukareder sar lengere. E Ruženka len rado hordinlas a the khelelas andre lende. Hordinlas len sako džives. Može the sučahas andre lende ale e daj nadovol'inlas bo kamla žužipen andro kher. O čhon has pro agor a imar nahas love. Nahas len so techal. O dat the e daj nadžanenas so tekerel. Niko len nakamelas tedel pro pačaben love bo nikas nahas. Koda džives o cirachora has telo hadžos. O dat len dikhl'a. Dičhonas hoj hine cipune. Može len

mište bikenela a hela len so techal. The avka kerdža. E Ruženka pre aver džives rodelaš o cirachora ale len naarakhl'a. O dat lake nič naphendža. Pre aver gav len bikendža, hoj len tenadikhel. O čhajori so late o cirachora has kerdža len žužo čik a čhidža andro kutos. Rači sar imar savore zorales sovenas o cirachora chučile andalo kutos a kerkore chudle tekhelel. Savore uščile a dikhenas soda pes kerel? Khelenas a avka sigo sar keby lenge dareko bašavlas pre lavuta.

Ilustrácia O tancujúcichčičmičkách

The lenge pes kamelas tekhelel. On ča dikhenas. Vareko i'la e o cirachora a okhoš'la len la čikatar. Maj preačhile tekhelel. Sigo tosara o raj so la Ruženkakero dat leske len bikendža av'la len tevisarel. Nakam'l'a pale ani o love bo daralas hoj hine pokerde. Sar tosara e Ruženka uščil'a arakh'l'a telo hadžos peskere šukarore lole cirachora. **So tumen pro da čhavale? Oda mište hin, hoj o dat abo e daj tumenge mušinen tecinel koda, so kamen bo oda hin avre čhaven? Nakampel hoj savoro tumen tehel. Tumen imar bare a kamenas tedžanel hoj kole love so chuden o dat the e daj peren sakoneske andre famelija a na ča tumenge. Ma kamen ča najky. Aven lače ke peskere dada the daja bo on tumen rado dikhen a denas by tumenge the peskere jile.**

Rudkov sen

Rudko je doma. Nechodí do školy, lebo všetky deti majú dva mesiace prázdnin. Doma je mu veľmi dobre. Dlho spí, leňoší, v stáva z postele až na obed. Keď vstane, ani sa nenaje, len uteká vonku k deťom, aby sa mohli spolu hrať. Chudera mama už nevie, čo by mala robiť, lebo Rudko ju neposlúcha. Nechce sa ani umývať, ani česať, ani zúbky umývať. Chodí veľmi špinavý, ženy dokonca rozprávajú, že mame sa nechce prať. ona sa preto veľmi za neho veľmi hanbí. Kúpila mu aj novú zubnú kefku a pastu, ale Rudko ju nepotrebuje. Aj otec, babka i dedko ho napomínajú, ale on nikoho neposlúcha. Každý deň radšej utečie, len aby sa nemusel umývať.

Ako každý deň, tak aj dnes to „škaredé“ slniečko tak páli Rudkovi do chrbta, že musí vstať. Rýchlo uteká k deťom, lebo sa dnes budú hrať na vojakov. No von nezostal dlho, prepadol ho veľký smäd. Doma zjedol rožok a jogurt, napil sa vody a ľahol si pod strom. Bola veľká horúčava. Ako tak ležal, zaspal. Snívalo sa mu, že mu vypadli všetky zuby. Taký bol škaredý a bezzubý, že sa s ním nikto nechcel rozprávať. Bol hladný a nik mu nedal jesť. Každý sa mu len vysmieval. Keď sa zobudil, povedal si: „To sa nikdy nestane, to bol len sen.“

Ráno, len čo vstal z postele, už utekal ku kamarátom. No nebol tam veľmi dlho, rozbolel ho zub. Hneď to povedal mame, no ona len kývla rukou, že s ním nemôže ísť k zubárovi, lebo v peňaženke nemá ani halier. Rudko veľmi plakal a v noci od bolesti ani oka nezažmúril. Na druhý deň už ani nevedel, ktorý zub ho vlastne bolí, lebo mal pocit, že ho bolia všetky. Vtedy si spomenul na svoj sen. S plačom išiel poprosiť babku, aby im požičala peniaze na ošetrenie u zubára. Báł sa, že sa splní jeho sen, a vypadnú mu všetky zuby. Bude každému na posmech. Mamka s ním zašla k zubárovi. Pán doktor mu povedal, že ak si nebude chrup čistiť, bude mu musieť vytrhať všetky zuby. Bude hladný a škaredý. Ale ak si ich každý deň poriadne vyčistí, zuby ho prestanú bolieť. Ošetril mu boľavý zuba a potrel ho ešte nejakou vodičkou. Ráno Rudko vstal a hneď utekal čistiť zúbky. Potom si aj umyl tvár, uši, ruky, krk a učesal sa. Pýtal si od mamy aj čisté tričko a nohavice. Na ďalší deň to zopakoval, preto mamka z neho mala veľkú radosť. Zubnú pastu a kefku si tak obľúbil, že sa s nimi aj rozprával, ako keby to boli jeho kamarátky. Pán doktor mu už nevytrhol ani jeden jediný zúbok. Všimli si to aj iní ľudia, že je z neho úplne nový chlapec. Rudko potom rozprával kamarátom, ako ich budú bolieť zuby, keď si ich nebudú čistiť. Aj hrať sa treba, ale najprv sa treba starať o svoje zdravie. Ferko povedal, že to nie je pravda, lebo on si zuby nečistí a nebolia ho. Rudko mu oponoval: „Teraz ťa nebolia, ale možno o týždeň ťa budú tak bolieť, že budeš plakať.“

A vy, milé deti, nech váš úsmev svieti. Pastička nech svieža je a zúbky vám umyje. Nabrúste si zúbky na jabĺčka, hrušky. A deň bude pekný, skvelý, ba možno i veselý.

Le Rudkuskero suno

O Rudkus akana hino khere. Naphirel andre sik'ardži, a duj čhon ena o čhave khere. Le Rudkuske igen mištes. Bud sovel, lenivo hino, uščel andalo hadžos pro samo dilos. Sar ov uščel, ani nachal, ča denašel ko čhave, hoj pes šukares tebavinen. Čori leskeri daj, imar nadžanel, so kamel tekerel, bo o Rudkus la nakamel tešunel. Nakamel pes ani temorel, teuchanel, a ani o danda tečuchinel. Phirel igen melalo a o daja vakeren že le Rudkuskeri daj nakamel palo Rudkus te rajbinel vaškoda hino ajso melalo. E daj pes vaš leske igen ladžal. Cindža leske nevi šetkica, he pasta pro danda, ale o Rudkus la nakamel. The odate baba he o papus pre leste vičhinen. Ale ov nikas našunel sako džives denašel, ča hoj pes tenamorel. Sar sako džives, teh oda džives koda džungalo khamoro avka pečarlas leske andro dumo, hoj o Rudkus mušindža teušetel. Sigo denašel as ko čave, bo pes adadžive bavinena pro slugadža. No nahas odoj but, bo kamla pes leske tepijel pani. Avla khere, ča'la rohlikos, le jogurtoha, pi'la pani, pašlila telo stromos a zasuča. Džalas leske suno, hoj leske pele avri savore danda. Ajso has džungalo, bidandegero, hoj leha nakamelas niko tevakerel. Has igen bokhalo a niko les nadiña techal. Sako lestar ča asalas. Sar uščila ta phendža peske: „Oda pes naačhela, soda has ča suno.“ Pre aver džives sar uščila andalo hadžos, ge'la palo kamarata. No nahas odoj but, bo les igen duhalas o dant. Phendža la dake, ale oj ča kardža le vasteha, hoj la nane love, ta našči džal.

Ilustrácia Rudkov sen

Pre aver džives imar nadžanelas savo dant les dukhal, bo les dukhanas imar savore danda. Akor leske avľa pre godži leskero suno. O Rudkus chudľa terovel a geľa ke phuri daj temangel love ko dadendero doktoris. Daralas hoj leskero suno ela čačutno a viperna leske savore danda a ela sakoneske pro asaben. O dandengero doktoris leske phendža, hoj te namorla o danda ta po jek dand leske cirdela avri savore. Palis ela bokhalo the džungalo. Ale te morla o danda ta preačhena les tedukhal. Dikhľa leske pre koda dand so les dukhalas a thodža pro dant páňori hoj les o dant tenadukhal. O Rudkus tosara uščila a takoj mordža o dandora. Palis mordža o muj, o kana, e mem,a uchandža pes. Mangľa peske la datar the žužo tričkos the cholov. Pre aver džives sa koda kerdža pale a e daj radisaľolas. E danduni pasta the štetka afka dikelas rado hoj lenca vakrelas sar le kamaratkenca. O doktoris leske imar navicirdľa ani jek dandoro. Kada dikhľa the aver manuša hoj o Rudkus hino inakšo čavoro. O Rudkus palis pendža le kamaratenge hoj len dukhana o danda, te peske len namorena. The te bavinel pes kempel ale perše kempel te bajinell pal peskero sascipen. O Ferkus pendža že oda nane čačo, bo jof peske o danda načuchinel a nadukhan les o danda. O Rudkus leske phendža: „Akana tut nadukhan, aľe pre aver kurko tut šaj dukhan a roveha.“

A tumen čavale, hoj tumaro asaben te švicinel e pastica švižo tehel a o dandora tevičuchinel. Nabrušinen peske o dandora the pro hrušky pro phabora. A o džives hela šukar, lačo the vešlo.

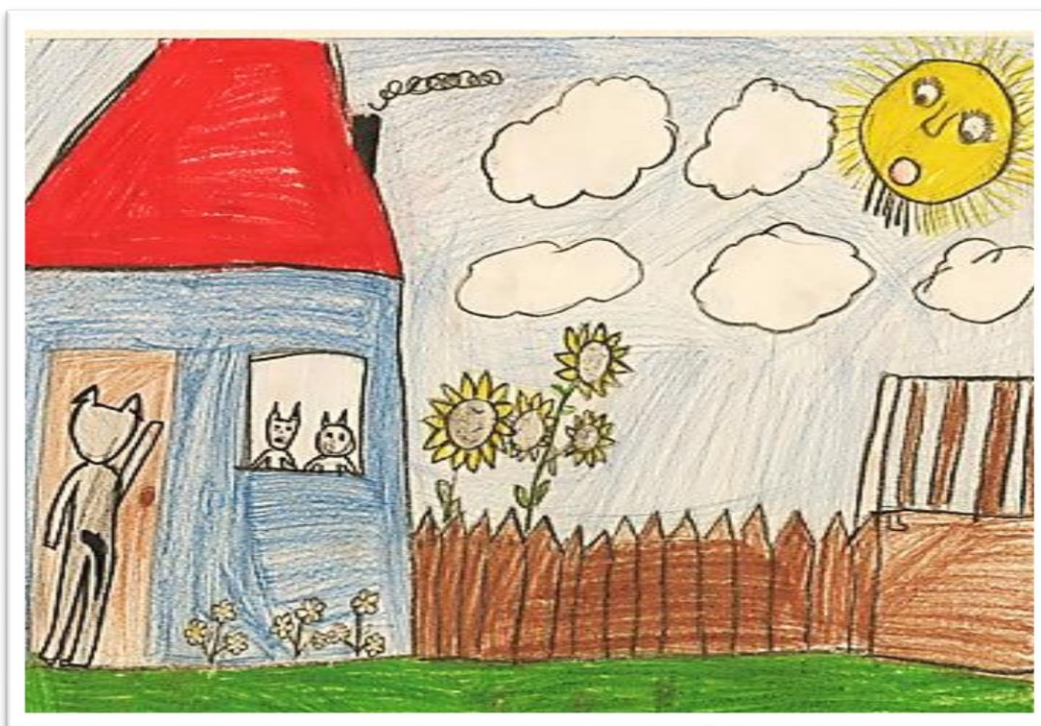
Vlk a kozliatka

Boli raz štyri kozliatka, mali mamičku a otecka. Mama koza sa o nich dobre starala, ocko cap pracoval, aby kozliatka a kozu uživil. Jedného dňa otec cap musel ísť za prácou do iného mesta. Nechal kozu aj s kozliatkami samé. Mama koza mu pred odchodom sľúbila, že sa o kozliatka dobre postará. Mala kozliatka nadovšetko rada, povedala im: „Mamička vás veľmi ľúbi a splní každé vaše želanie. Idem do Tesca a kúpim vám to, čo si želáte.“ „Mamička, chcem kolu, pizzu, mobil, botasky pumy.“ „Dobre, kozliatka, teraz mám peniaze, ocko predal mlieko, kúpim vám to, čo chcete. Vy ma tu pekne počkajte. Nikomu neotvárajte! Otvoríte iba mne a to vtedy, keď vám zaspievam pesničku otvorte, detičky, ja som vaša mamička, nesiem vám dobroty a mliečko. Nie, že otvoríte vlkovi, lebo on je zlý a hladný,všetkých vás zje. Ja potom budem veľmi smutná, od žiaľu zomriem.“ „Nie mamička, my nikomu neotvoríme, len sa ty o nás neboj! Choď, rýchlo sa vráť, a dones nám všetko, čo sme chceli z Tesca!“

Vlk stál pod dverami za stromom a všetko počul. Len čo mamička odišla, kozliatka sa zamkli. Potom mastili karty. Zrazu niekto zaklopal. Kozliatka všetky utekali k dverám a spýtali sa: „Kto je to?“ „Otvorte, detičky, ja som vaša mamička, nesiem vám dobroty a mliečko.“ „My ti neotvoríme, ty nie si naša mamička, máš hrubý hlas.“ Vlk sa vrátil do lesa. Potom sa však vrátil a znovazaklopal. Kozliatka pribehli k dverám a spýtali sa: „Kto je to?“ „Otvorte, detičky, ja som vaša mamička, nesiem vám dobroty a mliečko.“ „My ti neotvoríme, ty nie si naša mamička! Ak si naša mamička, ukáž ruku.“ Vlk ukázal pazúru a kozliatka odišli od dverí. Vlk mal na mladé mäsko z kozliatok veľkú chuť, preto sa znova vrátil. Zaklopal na dvere a zaspieval: „Otvorte, detičky, ja som vaša mamička, nesiem vám dobroty a mliečko.“ „My ti neotvoríme, ty nie si naša mamička!“ Ak si naša mamička, ukáž chvost!“ Vlk ukázal chvost a kozliatka mu ho odtrhli. Vlk s plačom a bez chvosta odišiel a už sa nevrátil. Kozliatka sa tešili, že sa vlka zbavili. Prišla domov mamička a zaspievala: „Otvorte detičky, ja som vaša mamička, nesiem vám dobroty a mliečko.“ Kozliatka jej otvorili, lebo mamičku poznali. Mamička sa tešila, že vlkovi nenaleteli. Doniesla im všetko, čo chceli. Potom sa vrátil otec cap a kozliatka mu všetko porozprávali. Otec cap a mama koza boli na svoje kozliatka pyšní.

Detičky, aj vy buďte ako tieto kozliatka, nedajte sa prekabátiť, a dôverujte iba tomu, koho dobre poznáte. Buďte smelé a nerobte zle nikomu, ani vlkovi.

Ilustrácia Vlk a kozliatka

O Vilkos the o kozici

Has jekhvar štar kozici a has len daj the dat. E daj e koza len mište obdikhelas a odat o capos kerlas buti, kaj o kozici the e koza tena en bokhale. Jek džives odat o capos geľa andre buti andro aver foros. Mukľa la koza le kozicenca korkore. E daj e koza phendža hoj pes palo kozici starinla. E koza rado dikhelas le kozicen a phendža: „Džanen so kozicale me tumen igen rado dikhel, kerava so tumenge pro jakha dikhava. Džava andro Tesco a cinava tumenge so kamen.“ „Mamo, kamas kola, pizza, telefonos, botasky pumy.“ „Mište kozicale akana man hin love bo odat bikendža o thut. Tumen man ča šukares užaren! Nikaske ma phundraven. O vudar phundraven ča mange. Sar tumenge giľavava phundraven čhavale me tumari dajori, anav o lačhipena the thudoro. Na hoj phundravena le vilkoske bo ov nalačo, bokhalo a savoren tumen chala. Me palis rovava la žalatar merava.“ „Na mamo, ča tu madara pal amende, amen nikaske naphundravaha! Sigo dža a an amenge sa andalo Tesco!

O vilkos terdžolas palo stromos telo vudar a savoro šundža. E daj imar geľa, o kozici zarinde o vudar. Palis bavinenas o karty. Ča vareko zadurkindža. O kozici denašenas pašo vudar a phučle: „Koda?“ „Phundraven, čhavale, me tumari dajori, anav o lačhipena the thudoro.“ „Amen tuke naphundravaha, tu na sal amari dajori hin tut thulo hangos.“ O vilkos geľa pale andro veš. Palis pale visaliľa. Pale zadurkindža. O kozici denašenas pašo vudar a phučle: „Koda?“ „Phundraven, čhavale, me tumari dajori, anav o lačhipena the thudoro.“ „Amen tuke naphundravaha, tu na sal amari dajori ! Te sal amari, dajori ta sikav o vast.“ O vilkos sikadža e laba a o kozici gele pašalo vudar het. The o vilkos geľa andro veš. Ale ov igen kamelas techal terno masoro le kozicendar ta avľa pale ko vudar a giľavlas: „Phundraven, čhavale, me tumari dajori, anav o lačhipena the thudoro.“ „Amen tuke naphundravaha, tu na sal amari dajori !“ „Te sal amari dajori ta sikav e por.“ O vilkos sikadža e por a o kozici leske e por očinde. O vilkos rovlas a bi e por geľa het a imar pale naavľa. O kozici radisaľonas, kaj le vilkos geľa pašalo vudar. Avľa khere e dajori a zagiladža: „Phundraven, čhavale, me tumari dajori, anav o lačhipena the thudoro.“ O kozici lake phundrade, bo la prindžarde. E daj has rado, kaj le vilkoske naphundrade. Sar avľa o dat o capos savoro leske phende. O dat o capos the e daj e koza has rado hoj len hin kajse kozici.

Čhavale, he tumen aven sar kale kozici, pačan ča kolenge so len mište prindžaren. Madaran nikastar a makeren nikaske namište, ani le vilkoske.

Ako sa Mirko opil

Bol prekrásny letný deň. Mirkovi sa tak dobre spalo. Neprekážalo mu ani to, že slniečko hrialo rovno na jeho chrbát. Bola sobota. Večer bude zábava. Všetci, veľkí i malí, dospelí i deti sa už od rána chystali. Mirko sa zobudil. Čo sa to robí? Všetci rozum potratili? Nedajú mu spať! Mama, otec, sestra i brat sa tešili, že si zatancujú. Hrať bude skupina Gines. Sestra si kúpila aj nové tričko. Brat si pozval frajerku. Volá sa Libuša. Je z Bardejova. Mirko sa čudoval, čo len na tej zábave vidia. Najedol sa a odišiel s košíkom. Marek našiel nové miesto v lese. Nazbierajú hriby, predajú ich. Teta mu vravela, že ona by chcela chutné huby. Je stará. Zaplatí mu za ne. Mirovi by sa peniaze zišli. Potreboval by novú tašku do školy. Včera predal plný košík húb, zarobil si 20 €. Keby mu teta dala ešte 10 €, kúpil by si tašku aj topánky.

Chlapci s Paulínkou pomaly išli kľukatou cestičkou a rozprávali sa. Mirkova sesternica Paulínka mala krásne čierne kučeravé vlasy. Aj ona chcela nazbierať a predať huby, aby si kúpila pekné šaty. Marek chcel nový mobil. Každý deň nazbiera aj dva košíky húb. Už má vyhladený aj mobil. Prišli do lesa. Marek im ukázal miesta, kde rastú huby. Rozišli sa a každý sa snažil nájsť čo najviac húb. Šikovný Marek nazbieral plný košík ako prvý. Paulínku boleli nohy. Už mala asi desať hribov, no musela si posedieť. Mirkovi sa nedarilo. Myslel si, že Marek ho zaviedol ne také miesto, kde huby ani nerastú. Už sa vracal domov, no zdalo sa mu, že chodí nejako veľmi dlho. Marek a Paulínka sa mu stratili. Prešiel cez cestu, a neveril vlastným očiam. Na jedinom miestečku našiel 15 prekrásnych maličkých hříbikov. Hlavičky mali čierne. Boli veľmi pekné, ako bábiky. Mirko mal veľkú radosť. Ešte sa na tom mieste trochu pomotal, košík naplnil do posledného miestečka. Vyzliekol sa a ďalej zbieral do trička. Paulínka a Marek už boli doma. Keď sa všetci najedli, vybrali sa po dedine predávať nazbierané huby. Mirko si zarobil 30€. Aj Paulínka a Marek huby dobre predali. Peniaze odložili, aby si potom kúpili veci do školy. Keďže ich zárobok bol vyšší, ako predpokladali, zašli do obchodu. Paulínka si kúpila sladkosti, Marek víno a Mirko malinovku. Večer, keď ľudia z dediny išli na zábavu, urobili si „banket“. Tancovali, pili víno, malinovku, zajedali sladkosti. Marek vypil tri poháre vína. Mirko a Paulínka ešte nikdy víno nepili. Skúsia teda. Zrazu však cítili, že majú ťažké nohy. Mirko už ďalej piť nechcel. Marek sa mu vysmieval, že je malé dieťa. To nie je, veď má už dvanásť rokov. Od zlosti vypil ešte dva poháre. Paulínka išla domov, lebo jej nebolo dobre. Zrazu Mirko padol na zem. Nohy a ruky mal ťažké ako železo. Chcel vstať zo zeme, ale nemohol. Marek sa zľakol a utekal za Mirkovou mamou. Zdravotníci Mirka odviezli do nemocnice. Tam sa o neho postarali, o pár dní bol zasa v poriadku. Po tejto príhode Mirko sľúbil, že už nikdy nebude piť pálenku ani víno.

A čo vy, poučili ste sa z tohto príbehu? Chápete, že deti nesmú piť alkohol? Možno si myslíte, že môžete robiť všetko to, čo robia dospelí, ale to je veľký omyl. Váš organizmus je ešte nezrelý, slabý. Nechcete byť mužmi a ženami príliš skoro! Užívajte si svoje detstvo. Možno nie je dokonalé, ale je vaše. V budúcnosti by ste sa ešte možno radi do detstva vrátili, no to sa už späť nikdy nevráti.

Sar o Mirkus mačička

Has igen šukar nilajutno džives. Le Mirkuske pes mište sovlas. Nabajinlas hoj leske o khamoro pečarlas pro dumo. Has sombat. Rači odoj ela zabava. Savoro, o bare, o cikne, o phure the o čhave pes imar tosarastar kiden. O Mirkus uščila. Soda pes kerel? Savore e godži našade? Naden tesovel! E daj, o dat, e phen the o phral radisaľonas hoj khelena. Bašavla o Gines. E phen peske cindža nevo tričkocis. O phral peske andža la piraňa. Vičinel pes Libuša. Oj hini Bartvatar. O Mirkus pes čudaľinel so pre kodi zabava ča dikhen? Čaľa a imar geľa le košariha. O Marek arakhľa nevo than andro veš. Kiden zapachi. Paľis len bikenena. E nena phendža že oj šukar zapachy kamľahas. Oj hiňi phuri. Počinla leske vaš lende. Le Mirkuske kempel love. Kempel leske nevi taška andre sikľardži. Ič bikendža jek baro košaris zapachi. Zarodľa peske biš euri. Te les e nena dela deš euri ta cinela peske the kamašľi. Paľis džanas bange dromoreha. Palo drom peske vakernas la Paulňinkaha the le Marekoha. Le Mirkuskera stričnona pheňa la Paulňinka has šukar kale krucaca bala. The oj kamľa o zapachi tebikenel bo kamľa peske tecinel viganos. O Marek kamľa tecinel nevo telefonos. Sako džives kidel the duj košara zapachi a bikenel len. Imar les hi vidikhlo telefonos so pes le anguščenca chudel. Avle andro veš. O Marek sikadža kaj baron o zapachi. Rozgele pes hoj sako terodel a but tearakhel. Le Marek imar has pherdo košaris. La Paulňinka dukhanas o pindre. Has la talam deš zapachi. Činko peske pobešľa a pale kidelas. Ča o Mirkus naarakhľa ani jek zapachos. Dumindža hoj o Marek les ligendža pre kajso than, kaj o zapachi ani nabaron. Imar džalas khere. Dičholas pes leske hoj imar igen but phirel. O Marek the e Paulňinka leske našľile. Pregelňa predalo drom a napačalas. Pre jek thanoro arakhľa dešupanč šukarore zapachici. Has šukar ciknore. O šerore has kalore. Ajse has šukarore sar popkici. O Mirkus igen radisaľiľa. Mek činko pophirdža a kidľa pherdo košaris. Imar nahas kaj tekidel. Čhidža tele o tričkos a kidľa. E Pavľinka the o Marek imar has khere. Tiš kidle. Sar chale gele o zapachy tebikenel andro gav. O Mirkus chudľa tranda euri. The e Pavľinka the o Marek bikende. Garude o love kaj tecinem andre sikľardži koda, so kamle. Buter

zarodle ta gele andre sklepa. E Paulinka cindža gulipena, o Marek mo'ori, o Mirkus ma'inovka. Rači sar savore gele pre zabava kerde peske peskeri zabava. Savore khelenas, pijenas mol, ma'inovka a chanas gulipena. O Marek pi'la trin pohara mol. O Mirkus the e Paulinka mek nikda napile mol. Ta probal'inenena tepijel. O Marek phendža hoj hino sar ciknoro čavoro. Nane, bo leske dešuduj berš. Cho'atar pi'la mek duj pohara. La Paulinkake nahas mištes ta ge'la khere. O Mirkus pe'la pre phuv. O vasta the o pindre leste has phare sar trast. Kam'la teuščel bo čhandelas ale našči uščil'a. O Marek daraha ge'la vaš le Mirkuskeri daj. Sigo vičhinde e sanitka a ile les andre špita'la. Odoj leske šigitinde a pale has sasto. O Mirkus phendža hoj imar nikda napijela palenka.

Čhavale, sikl'il'an kala paramisatar? Imar džanen soske o čhave našči pijen pa'lenka? Duminen hoj san imar bare ale nasan, mek san čhave. Tumaro teštos čhavikano. Nane zoralo hoj tepijen pa'lenka. Ma kaman tehel imar murša the džuvlija! Udživen peske peskero čhavipen. Može hino nalačo ale hino tumaro. Mek kamena tehel čhave, so nič nakeren, ale koda imar nikda naavla pale.

Ilustrácia Ako sa Mirko opil

Ako chlapci nedodržali slovo

Jurko, Stanko a Ferko boli tretiaci. Niekedy to boli aj malí nezbedníci. Behali po triede a sem tam sa aj pobili. Boli to však dobrí žiaci. V triede patrili po dievčatách medzi najlepších. Aj pani učiteľka z nich mala radosť. Jurko čítal veľmi pekne. Na hodine slovenského jazyka čítal najčastejšie. Stankovi a Ferkovi išlo čítanie síce trocha pomalšie, no tiež veľmi dobre. Snaživo skladali písmeno po písmene, aby prečítali slovo správne. Stanko vždy pozorne počúval čítanie spolužiakov a posúval maličký prsteček po učebnici. Trpezlovo čakal, kedy ho pani učiteľka vyvolá. Potom sa snažil čítať nahlas a čo najlepšie. Ferko sedával pri okne. Robieval dve veci naraz. Pozeral, ako sa niektoré deti hrajú, no tiež sledoval, ako čítajú. Vedel, že keď číta Alenka, potom už bude rad na ňom. Učiteľka vždy pochválila tých, ktorí čítali pekne a správne.

Na druhý deň učiteľka položila na stôl neznámy papier. Všetci čakali, čo sa bude diať, čo budú musieť urobiť. Ferko sa opýtal, čo je na tom papieri. Učiteľka ho zdvihla zo stola a žiakom prečítala oznam, že celá škola bude na druhej vyučovacej hodine čítať z jednej knihy. Deti v tejto triede nevedeli všetky dobre čítať. Učiteľka poprosila chlapcov, aby zajtra do školy prišli a snažili sa pekným čítaním triede pomôcť. Po hodine Ferko vyslovil myšlienku, že možno vyberú takú knihu, ktorú nebudú vedieť prečítať. Urobia si veľkú hanbu. Rozhodol sa, že on veru zajtra do školy nepríde. Jurko sa vyhovril, že ho bolí zub. Povie o tom mame a tá s ním zájde k zubárovi. Stanko nevravel nič.

Ráno prišli do školy všetky deti, ale Ferka, Stanka ani Jurka nebolo. Keď učiteľka prišla do triedy, zistila, že tí, ktorí najlepšie čítajú, chýbajú. Na celoškolské čítanie vybrali peknú rozprávku. Najviac sa darilo spolužiačke Alenke. Na druhý deň prišli chlapci do školy. Keď učiteľka pochválila Alenku za najlepšie čítanie, chlapcom prišlo ľúto, že pochvala mohla patriť práve im. Ferko sa hneval sám na seba. Akí len boli hlúpi. Báli sa neúspechu a nedodržali slovo, ktoré dali učiteľke. Už im nebude nikdy veriť. Podľa ostatných bol na vine Ferko. On prvý povedal, že nepríde. Stanko a Jurko sa dali nahovoriť. Ak Ferko niečo v triede povedal, tak to vždy bola pravda. Teraz to pravda nebola. Chlapci si budú musieť niečo vymyslieť, aby vysvetlili, prečo všetci neboli v škole. Keďže Jurko bol s mamou u zubára, povedia, že aj ich boleli zuby. Učiteľka im však neuverila. Žeby všetkých troch boleli zuby naraz? Odvtedy už vedela, že sa na nich nedá spoľahnúť. Chlapci boli dobrí žiaci, ale nevedeli dodržať slovo, ktoré niekomu dali.

Deti, ak niečo niekomu sľúbite, ten človek čaká a verí, že to aj splníte. Získate si jeho dôveru. Dať slovo znamená splniť to, čo ste sľúbili. Je veľa ľudí, ktorým sa dá veriť. Učitelia sú ľudia, ktorí majú radi deti a veria im. Verte im aj vy.

Sar o muršora nadolikerde o lav

O Jurkus, o Stankus, o Ferkus phimas andre trito klasa. Darekana kernas the chol'i. Denaškernas pale klasa a marnas pes. Ale on mište skl'onas. Palo čhajora has andre klasa nekfeder. The e učitel'ka radisa'olas. O Jurkus igen šukares genelas. Pre ora geniben genlas nekbuter. Aver čhave genenas polokores. Sthovnas o literi hoj tepregenen lav. O Stankus ča šunlas a džalas le ciknore angušoreha pale genutni. Imar užarlas kana les e učitel'ka vičhinla avri. Palis šukares genelas. O Ferkus bešelas paše oblaka. Kerlas duj buťa jekhvar. Dikhelas sar pes o čhave bavinen. Merkinlas kaj genen o čhave. Džanelas hoj sar imar genel e Alenka, ta genela palis ov. E učitel'ka len furt ašarlas hoj šukar a mište genen.

Pre aver džives e učitel'ka andža varesavo papiris. Savore užarnas so lenge phenla a so mušinena tekerel. O Ferkus phuč'la savo papiris la hin? E učitel'ka hazd'la o papiris palo skaminda a genlas. Calo sik'ardži genla andale jek genutni. Oda hela pre dujto ora. O čhave andre kodi klasa nadžanenas tegene. E učitel'ka mang'la le muršoren kaj tajsa teaven a šukares tegenen. Ko džanel pal soste genena. Sar prege'la e ora o Ferkus phendža hoj šaj vilen kajsi genutni hoj nadžanena tegene. Kerna peske bari lač. Ov naavla tajsa andre sik'ardži. O Jurkus phendža hoj les dukhal o dand, ta e daj leha džala ko doktoris pro danda. O Stankus naphenlas nič.

Ilustrácia Ako chlapci nedodržali slovo

O čhave tosara avle andre sikl'ardžiale. O muršora o Ferkus, o Stankus the o Jurkus naavle. E učitel'ka avla andre klasa a dikhla, hoj kole so mište genen andre sikl'ardži naavle. Nekfeder genlas e Alenka. Pre aver džives o muršora avle. E učitel'ka ašarlas la Alenka bo has nekfeder. Le muršorengi has pharo, bo naavle. O Ferkus chol'isalila. Save has ča diline. Daranas hoj nadžanena tegenel. Nalikerde o lav so dine la učitel'kake. Imar lenge nikda napačala. O Ferkus vinovato, jov peršo phendža hoj naavla. O Stankus the o Jurkus les šunde. Te o Ferkus dareso phenlas ta oda furt čačo has. Akana nahas čačo. Mušinen dareso tephenel, soske nahas andre sikl'ardži. Ta te o Jurkus has ko dandengero doktoris ta the ov phenena, hoj len dukhanas o danda. E učitel'ka lenge napačalas. Oda savoten trinen jekhvar dukanas o danda? Oda na. On darandžile hoj len šunena aver učitel'a. Nakerde mištes bo imar lenge e učitel'ka džanelas, hoj pre lende pes našči zmukel. O muršora mištes siklonas ale nallikernas o lav so darekaske denas.

Čhavale, ma aven ajse sar on! Te dareso darekaske egerinen, koda manuš užarel a pačal, hoj koda kerena. A te kerena ov tumenge pačal. Sar nakerena, preačhel tumenge tepačal. Ko del dav ta the kerel koda so kampil. Hin but manuša so pes lenge del tepačal. O učitel'a manuša so rado dikhen le čhaven a pačan lenge. The tumen lenge pačan a rado len dikhen. Ma egerinen koda so džanen hoj nakerna.

Autor: Mgr. Mária Miková
Názov: **Príbehy o vás pre vás**
Vydavateľ: MPC
Rok vydania: 2015
Poradie vydania: 1.
Počet strán: 45
Neprešlo jazykovou ani grafickou úpravou.

ISBN 978-80-565-1422-1